

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

KONHEKT

European Center for
Not-for-Profit Law

ПРИРАЧНИК ЗА НЕПРОФИТНИ ОРГАНИЗАЦИИ

ЗАШТИТЕТЕ ЈА ВАШАТА ОРГАНИЗАЦИЈА

Спречување на изложеност на
непрофитниот сектор на
перење пари и финансирање тероризам

KONHEKT

European Center for
Not-for-Profit Law

ПРИРАЧНИК ЗА НЕПРОФИТНИ ОРГАНИЗАЦИИ

ЗАШТИТЕТЕ ЈА ВАШАТА ОРГАНИЗАЦИЈА

Спречување на изложеност на непрофитниот сектор на
перење пари и финансирање тероризам

второ издание Скопје, 2023

Издавач: Здружение Конект
Уредник: Никица Кусиникова,
Автори: м-р Никица Кусиникова
Виктор Мирчевски
Катерина Хаџи Мицева Еванс
Вања Скорик
м-р Искра Дамчевска
д-р. Ивица Симоновски

Стручни соработници: Бенџамин Еванс, Дијана Рикаловска

Превод и лектура: Лингва Скопје

Дизајн и печатење: Кома Скопје

Прво издание 2022

Оваа публикација е подготвена од Здружение Конект, Европскиот центар за непрофитно право и Управата за финансиско разузнавање на Република Северна Македонија со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Мислењата изразени во оваа публикација им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за меѓународен развој или на Владата на Соединетите Американски држави.

Второ издание 2023

Второто издание на публикацијата е овозможено со финансиска поддршка на Европскиот центар за непрофитно право од Хаг.

Авторски права ©2023 од Конект

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

ПРИРАЧНИК за непрофитни организации : заштитете ја вашата организација : спречување на изложеност на непрофитниот сектор на перење пари и финансирање тероризам / Никица Кусиникова... [и др.]. - 2. изд. - Скопје : Здружение Конект, 2023. - 138 стр. : илустр. ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Останати автори: Виктор Мирчевски, Катерина Хаџи Мицева Еванс, Вања Скорик, Искра Дамчевска, Ивица Симоновски

ISBN 978-608-4835-12-7

1. Кусникова, Никица [автор] 2. Мирчевски, Виктор [автор] 3. Хаџи Мицева Еванс, Катерина [автор] 4. Скорик, Вања [автор] 5. Дамчевска, Искра [автор] 6. Симоновски, Ивица [автор]

COBISS.MK-ID 60112133

6 ЗА ПРИРАЧНИКОТ**8** ВО КРАТКИ ЦРТИ – КОЕ Е ЗНАЧЕЊЕТО
ЗА МОЈАТА ОРГАНИЗАЦИЈА?**10** I. ЛИСТА НА КРАТЕНКИ**11** II. ДЕФИНИЦИИ И ОБЈАСНУВАЊЕ
НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА**20** III. ВОВЕД ВО СИСТЕМОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ
ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ**21** Важноста за непрофитните организации**22** Рамка за СФТ и СПП во Северна Македонија

24 | Вистински сопственици

27 | Управа за финансиско разузнавање

28 | Други надлежни органи

29 | Опис на банкарското работење

34 Меѓународна регулатива

34 | Глобални стандарди за СПП/ СФТ коишто се релевантни за непрофитниот сектор

41 | Рамка на стандарди на ЕУ за СПП

42 Ангажирање на ФАТФ во секторот на НПО**49** IV. ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК И
НЕГОВОТО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ВАШАТА НПО**49** Начини на кои НПО можат да бидат
злоупотребени за целите на ФТ**58** Објаснување на Проценката на ризикот од
ФТ за НПО во Северна Македонија**73** Значењето за мојата организација**76** V. ЗАШТИТЕТЕ ЈА ВАШАТА ОРГАНИЗАЦИЈА

77 **ЧЕКОР 1** Идентификувајте ги и разберете ги вашите потенцијални ризици

82 **ЧЕКОР 2** Направете проценка на ризиците

88 **ЧЕКОР 3** Дефинирајте мерки за ублажување

93 | Демократско добро управување

97 | Принципи на познавање „Знајте ги вашите“ и претходна проверка

99 | Знајте го вашиот донатор

104 | Знајте го вашиот корисник

106 | Знајте го вашиот корисник

110 | Финансиско управување

113 | Управување со човечките ресурси

115 | Транспарентност и отчетност

117 | Саморегулација

118 **ЧЕКОР 4** Осигурете доследна примена

120 **ЧЕКОР 5** Вршете периодични прегледи и прилагодувајте

121 VI. АНЕКСИ

121 Анекс 1

121 Процес на заемна евалуација

126 Анекс 2

126 Ангажман на ФАТФ со секторот на НПО

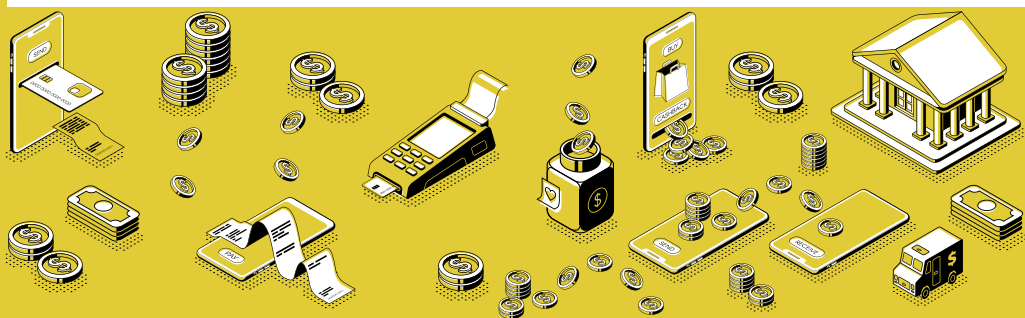
132 Анекс 3

132 Ангажман во процесот на проценка на ризикот: Примери за добри практики

135 VII. РЕФЕРЕНЦИ

ЗА ПРИРАЧНИКОТ

Целта на прирачникот е да обезбеди јасни и разбирливи информации за непрофитниот сектор во врска со системот на заштита од перење пари и финансирање тероризам и начинот на кој тој е поврзан со непрофитниот сектор.

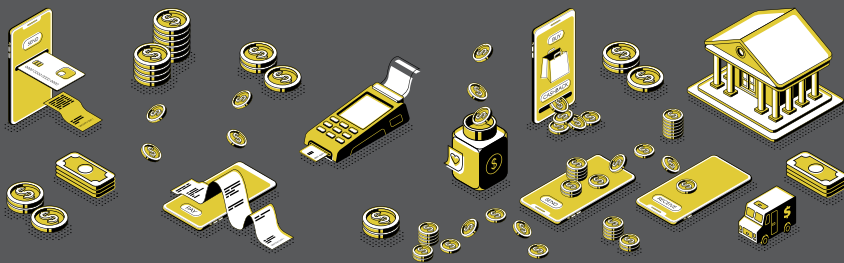
Прирачникот се стреми да им помогне на непрофитните организации (НПО) да ја зголемат својата свест за потенцијалната изложеност на ризици во оваа област и да вклучат мерки за превенција и ублажување во нивното секојдневно работење. Посебен фокус на овој прирачник е демонстрирањето и користењето на пристапот заснован на ризик што Република Северна Македонија го применува во развојот на мерките за ублажување во областа на спречувањето на злоупотреби за цели на тероризам поврзани со НПО секторот.

И покрај тоа што во неколку поглавја на овој прирачник се прави осврт на контекстот во Република Северна Македонија, сепак, овој прирачник може да се користи и од непрофитните организации ширум светот, како и од властите коишто сакаат

да ја подобрат својата комуникација со НПО секторот во нивните соодветни земји.

Овој прирачник е подготвен со заеднички и пионерски напори на авторите од Управата за финансиско разузнавање на Република Северна Македонија, Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНЛ), Здружението Конект и експерти коишто дадоа придонес во процесите на успешно спроведување на меѓународните стандарди, како и во создавањето на добри практики за превенција и заштита на НПО секторот и граѓанскиот сектор од злоупотреби за цели на финансирање тероризам. Овој прирачник беше овозможен од Проектот на УСАИД за граѓанско учество и од ЕЦНЛ.

Овој материјал е од едукативен карактер и неговата цел е тој да биде корисен за градење на капацитетите на сите професионалци, активисти и волонтери во непрофитните организации. Меѓутоа, овој прирачник е и практичен водич за институциите, банките и другите засегнати страни кои имаат интеракција со НПО секторот. Доколку сакате да го продлабочите вашето знаење за овие прашања, ве молиме контактирајте со Конект на konekt@konekt.org.mk или на **+389 (0)2/ 3224 198**.

ВО КРАТКИ ЦРТИ

КОЕ Е ЗНАЧЕЊЕТО ЗА МОЈАТА ОРГАНИЗАЦИЈА?

Важно е секоја НПО да разбере како меѓународните стандарди, националното законодавство поврзано со спречување перење пари и спречување финансирање на тероризам (СПП/ СФТ) и проценката на ризикот од финансирање тероризам на НПО влијаат на нејзините легитимни активности. Ова ќе ја олесни комуникацијата и работата на вашата организација со институциите, банките и партнерите на начин којшто ќе изгради доверба и ќе ја заштити вашата организација и лицата вклучени во неа.

Повеќето непрофитни организации во Северна Македонија не се свесни за релевантноста на регулативите во оваа област наспроти нивните мисии и работа. Поради ова, тие често не ја разбираат причината за законските и административните барања коишто се очекува да ги исполнат, а коишто ги доживуваат како непотребен товар и недоволно разбирање за нивната работа. Од друга страна, водени од нивната мисија и посветеност, НПО ретко размислуваат за можноста нивната организација да биде злоупотребена за незаконски финансиски трансакции. За да се заштити интегритетот на организацијата, секоја претпазлива организација би прифатила пристап заснован на ризик. Ова значи дека организацијата ќе направи напори да ги разбере соодветните ризици со кои може да се соочи и ќе усвои насочени мерки за ублажување на нејзините ризици.

Овој прирачник ќе им помогне на НПО да се движат низ регулативата за (СПП/ СФТ) и да разберат како таа е поврзана и влијае

врз работењето на нивната организација. Поглавје V содржи водич во кој се опфатени сите чекори коишто ќе ѝ помогнат на вашата организација во:

- Идентификување и проценка на ризиците со кои може да се соочи вашата организација во однос на перење пари и финансирање тероризам. Алатката за проценка на ризик ќе ви користи за да извршите проценка на севкупните ризици во вашата организација и на тој начин да обезбедите поддршка за вашето стратешко планирање и отпорноста на организацијата.
- Заштитата на организацијата од потенцијална злоупотреба преку интегрирање разумни и практични мерки за намалување и ублажување на највисоките ризици. Примерите ќе ви помогнат полесно да се движите низ практиките на НПО, а секој од деловите нуди и списоци за проверка, како и збир на мерки коишто можете да ги усвоите.
- Зајакнувањето на севкупниот интегритет на вашата организација бидејќи голем број од општите мерки за ублажување се целосно усогласени со најдобрите практики на НПО како што се доброто управување, одговорното финансиско управување, доверлив ангажман со клучните чинители, транспарентноста, отчетноста и придржување кон механизмите за саморегулација, како што се етичките кодекси итн.

I.

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

СПП	Спречување перење пари
ГО	Граѓанска организација(-и)
СФТ	Спречување финансирање тероризам
ЕЦНЛ	Европски центар за непрофитно право
ЕУ	Европска Унија
ФАТФ	Работната група за финансиска акција
УФР	Управа за финансиско разузнавање
ПП	Перење пари
НПО	Непрофитна организација(-и)
ПР	Проценка на ризик
РСМ	Република Северна Македонија
СТР	Suspicious Transaction Report(s) - Извештај(-и) за сомнителни трансакции
ФТ	Финансирање тероризам

II.

ДЕФИНИЦИИ И ОБЈАСНУВАЊЕ НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА

Следните дефиниции се содржани во Препораките на *Работната група за финансиска акција (ФАТФ)*, *Поимникот од Препораките на ФАТФ* и други извори.

Експресивни НПО

Овој термин се користи од страна на Работната група за финансиска акција (ФАТФ) за да означи непрофитни организации што првенствено се инволвирани во експресивни функции – како што се застапување,

културно изразување, заедница, заштита на животната средина, човекови права, религија, застапување интереси и политичко изразување¹ (како што се политички партии, тинк-тенк организации и групи за застапување).

1 Глобално граѓанско општество Преглед Лестер М. Саламон, С. Војчех Соколовски, Рецина Лист 2003 година, http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/09/Book_GCSOverview_2003.pdf

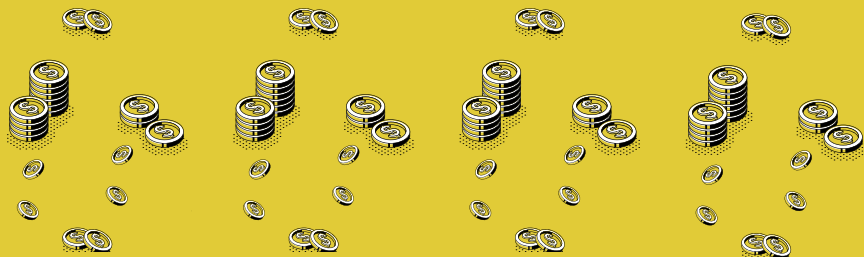
Според ФАТФ, НПО што се изложени на најголем ризик од злоупотреба за финансирање тероризам се оние кои се ангажирани во „услужни активности“.

Ниту една од НПО во студиите на случај за злоупотреба на НПО за ФТ, анализирани од ФАТФ, не се занимавала со „експресивни активности“.

НПО што обезбедуваат услуги

НПО што се вклучени во „сервисни функции“, како што се обезбедување здравствени, образовни или социјални услуги.²

Ова е во согласност со дефиницијата на ФАТФ за непрофитна организација (види подолу).

Перење пари

Целта на голем број кривични дела е да се генерира профит за поединецот или групата што го врши делото. Перењето пари е процесирање на овие приноси од казниво дело со цел да се прикрие нивното незаконско потекло. Овој процес е од клучно значење, бидејќи му овозможува на криминалецот да ги користи овие приноси без да го загрози нивниот извор.

Перењето пари во Република Северна Македонија (РСМ) е дефинирано во член 273 на Кривичниот законик како што следува:

Тој што ќе пушти во оптек или промет, прими, преземе, замени или раситни пари или друг имот што го прибавил со казниво дело или за кој знае дека е прибавен со казниво дело, или со претворање, промена, пренос или на друг начин ќе прикрие дека потекнува од таков извор или ќе ја прикрие неговата локација, движење или сопственост, ќе се казни со затвор од една до десет години.

Непрофитни организации

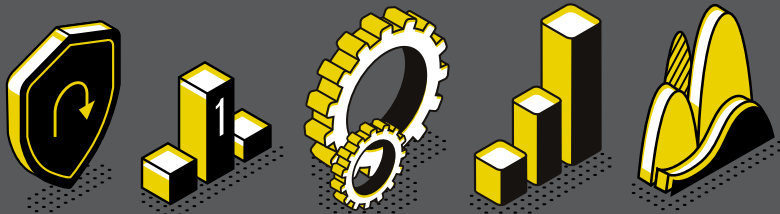
(дефиниција на ФАТФ)

Според дефиницијата на ФАТФ, поимот НПО се однесува на правно лице или правен аранжман или организација која првенствено се занимава со собирање или исплата на средства за

добротворни, верски, културни, образовни, социјални или братски цели, или за правење на други видови на „добри дела“ (како што овој термин се користи во Интерпретативната белешка кон Препорака 8).

Во Северна Македонија, според Проценката на ризикот од финансирање на тероризам за НПО, следниве правни лица се опфатени со дефиницијата на ФАТФ за НПО:

- Здруженија (делумно);
- Странски и меѓународни невладини организации;
- Фондации;
- Црвен крст;
- Цркви, верски заедници и религиозни групи.

Терорист

Поимот терорист се однесува на секое физичко лице кое: (i) извршува или се обидува да изврши терористички акт на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и свесно; (ii) учествува како соучесник во терористички акт; (iii) организира или им

наредува на други да извршат терористички акт или (iv) придонесува кон извршувањето на терористички акт од страна на група лица која дејствува со заедничка цел, со намера реализирање на терористичкиот акт или со знаење за намерата на групата да изврши терористички акт.

Не постои универзално договорена дефиниција за тероризмот, бидејќи концептот за терор се разликува во различните законодавства.

Постои обичајно правило во меѓународната заедница што бара присуство на следните три клучни елементи во однос на меѓународното кривично дело тероризам: (i) извршување на кривично дело (како убиство, киднапирање, земање заложници, палење и слично), или закана за таков чин; (ii) намера да се шири страв меѓу населението (што генерално би значело создавање на јавна опасност) или директна или индиректна принуда на некој национален или меѓународен орган да изврши или да се воздржи од извршување на определени дејствија; (iii) кога актот вклучува транснационален елемент.

Извор: УНОДЦ (Привремена одлука, 2011 година, став 85).

Терористички акт

Терористичкиот акт вклучува:

А

Акт што претставува кривично дело во рамките на, и како што е дефинирано во еден од следните договори: (i) Конвенција за спречување незаконска заплена на воздушни летала (1970); (ii) Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство (1971); (iii) Конвенцијата за спречување и казнување на кривични дела против лица под меѓународна заштита, вклучувајќи ги и дипломатските агенти (1973); (viii) Протокол за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на фиксните платформи лоцирани на континенталниот гребен (2005); (ix) Меѓународна конвенција за сузбивање

на терористички бомбашки напади (1997); и (x) Меѓународна конвенција за спречување на финансирањето на тероризмот (1999). (iv) Меѓународна конвенција против земање заложници (1979); (v) Конвенција за физичка заштита на нуклеарниот материјал (1980); (vi) Протокол за сузбивање на незаконски акти на насилиство на аеродроми кои служат за меѓународно цивилно воздухопловство, како дополнување на Конвенцијата за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на цивилното воздухопловство (1988); (vii) Конвенција за сузбивање на незаконски акти против безбедноста на морската пловидба (2005);

Б

Кое било друго дејствие сторено со намера да предизвика смрт или тешка телесна повреда на граѓаните или на други лица кои не се вклучени во судир кој има карактер на вооружен судир, при што намерата на таквото дејствие, според неговата

природа или контекст, е да се создаде чувство на несигурност или страв кај граѓаните или да се присили државата или некоја меѓународна организација да изврши или да се воздржи од извршување на определени дејствија.

Финансирање тероризам

Финансирањето на тероризмот е финансирање на терористички акти и на терористи

и на терористички организации.

Злоупотреба за целите на ФТ

Се однесува на искористувањето на НПО од страна на терористите и терористичките организации за собирање или пренесување средства, обезбедување

логистичка поддршка, поттикнување или олеснување на регрутирање терористи или поинаква поддршка на терористи или терористички организации и операции.

Кривично дело финансирање тероризам

Земјите треба да го криминализираат финансирањето на тероризмот врз основа на Меѓународната конвенција за спречување на финансирањето на тероризмот, при што треба да го криминализираат не само финансирањето терористички акти, туку и финансирањето на терористички организации и индивидуални терористи дури и во отсуство на поврзаност со некој конкретен терористички акт или акти. Земјите треба да се погрижат таквите прекршоци да бидат означени како предикатни кривични дела за перење пари.

Објаснување: Оваа препорака ги проширува можностите за криминализирање на финансирањето на тероризмот. На пример, хуманитарна организација би можела да биде обвинета за финансирање тероризам доколку давала помош за деца на терористи.

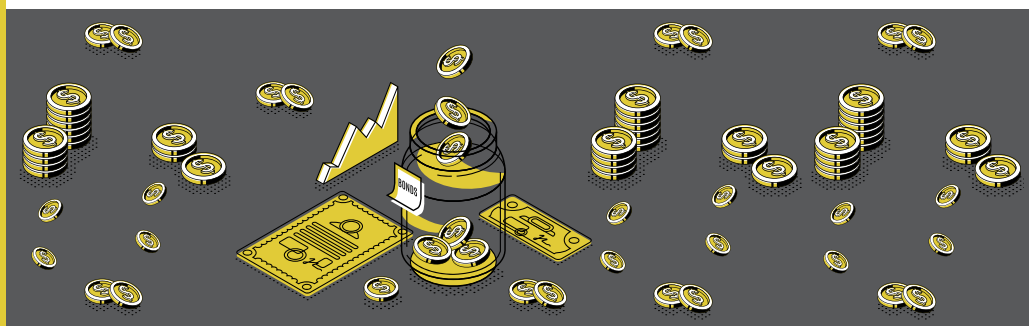
Терористичка организација

Поимот „терористичка организација“ се однесува на која било група на терористи којашто: (i) извршува или се обидува да изврши терористички акт на било кој начин, директно или индиректно, незаконски и свесно; (ii) учествува како соучесник во терористички акт; (iii) организира или им наредува на други да извршат терористички акт или (iv) придонесува кон извршувањето на терористички акт од страна на група лица која дејствува со заедничка цел, со намера реализирање на терористичкиот акт или со знаење за намерата на групата да изврши терористички акт.

III.

ВОВЕД ВО СИСТЕМОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ

Државите воспоставуваат систем за спречување перење пари и финансирање тероризам, којшто служи за заштита на финансискиот систем и другите реални сектори, вклучувајќи го и секторот на НПО, од можни злоупотреби поврзани со перење пари и финансирање тероризам. Ова е систем којшто го дефинираат неговите политики и регулативи кои се усогласени со меѓународните стандарди, како и големиот број чинители кои имаат различна функција и цел.

„Не може доволно да се нагласи дека претставниците на граѓанското општество честопати се првите што алармираат за кршење на човековите права поврзани со ФТ, а истовремено се цел на ФТ и се оштетени од злоупотребата на самите мерки за ФТ.“

ИЗЈАВА НА ЕЦНЛ НА НЕДЕЛАТА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ НА ООН, 2021 г.

ВАЖНОСТА ЗА НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

На глобално ниво има голем број случаи кога прекумерната регулација во однос на СПП/ СФТ намерно или ненамерно врши негативно влијание врз НПО. Владите честопати ги оправдуваат ваквите мерки со тврдења дека тие се неопходни за да се усогласат со стандардите на ФАТФ. Примерите за негативното влијание врз НПО вклучуваат:

- Избегнување ризик од страна на банките: банките воведуваат непропорционални барања или директно го ограничуваат пристапот до финансиски услуги за НПО.
- Воведување на оптоварувачки барања за целиот НПО сектор наместо насочени мерки засновани на ризик за оние НПО коишто се изложени на висок ризик.
- Користење на стандардите на ФАТФ за ограничување на основните човекови права и ограничување на активностите на НПО.³

„...нашиот главен фокус мора да биде осигурувањето дека нема да го нарушине деликатниот баланс меѓу националната безбедност и слободата како врвна вредност.“

Н.Е. Стево Пендаровски, Претседател на Република Северна Македонија на Регионалниот форум на влади и граѓанско општество, 2021 г.

3 Види повеќе: <https://ecnl.org/sites/default/files/2021-07/EaP%20AML%20СТ%2002072021.pdf>

Со оглед на тоа што регулативата за СПП/ СФТ може директно да влијае на работата на НПО, од клучно значење е НПО да бидат свесни за ова законодавство, да ја заштитат нивната организација, како и проактивно да соработуваат со други НПО, власти и засегнати страни во креирањето на политичко опкружување кое нема да ги нарушува законските активности на НПО и ќе ги штити човековите права.

РАМКА ЗА СФТ И СПП ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Рамката за спречување перење пари и финансирање тероризам се заснова на меѓународните стандарди и е утврдена во **Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам (Закон за СПП/ СФТ)**⁴ Системот за спречување перење пари и финансирање тероризам на Република Северна Македонија го сочинуваат финансиски и нефинансиски институции, надлежни државни органи и тела коишто делуваат превентивно при откривањето и гонењето на лица вклучени во случаи на ПП и ФТ.

Во Северна Македонија, **Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам** ги дефинира субјектите коишто се должни да преземат мерки и дејствија за спречување и откривање на ПП и ФТ, дефинирајќи ги како **обврзани субјекти**.

4 Закон за спречување перење пари и финансирање тероризам, Службен весник на Република Северна Македонија бр. 317/220; 275/19; 120/18; 151/22 www.ufr.gov.mk

Обврзани субјекти се финансиски институции (банки, осигурителни компании, пензиони фондови, инвестициони фондови, итн.) и нефинансиски институции (како што се агенции за недвижности, ревизори, сметководители, нотари, адвокати, казина и други).

Обврзаните субјекти се одговорни за воспоставување на интерен систем за СПП и СФТ којшто се состои од интерни правила, посебен организациски оддел, назначено одговорно лице и софистициран електронски систем за автоматска обработка на податоците.

При извршувањето на нивните активности и мерки за СПП и СФТ тие ги запознаваат и вршат анализа на нивните клиенти (вклучувајќи ги и НПО) со кои стапуваат во деловни односи. Ги следат активностите коишто се вршат во рамките на деловниот однос со клиентите и поднесуваат извештаи до **Управата за финансиско разузнавање** за активности што отстапуваат од вообичаеното деловно работење. За таа цел, обврзаните субјекти вршат континуирано следење и анализа врз основа на собраните податоци, документи и информации. Секоја сомнителна трансакција се пријавува во Управата за финансиско разузнавање.

Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам содржи членови за мерките за претходна проверка што треба да ги спроведуваат обврзаните субјекти кога нивни клиенти кои се НПО. Во моментот, Законот наведува дека НПО кои се идентификувани со повисок ризик (врз основа на Националната проценка на ризикот) треба да бидат предмет на засилена претходна проверка. Овој член од Законот го поддржува пристапот

заснован на ризик. Сепак, се очекува да има натамошни измени на Законот за да ги насочи обврзните субјекти да ја користат секторската Проценка на ризикот од финансирање на тероризам за НПО.

Вистински сопственици

Во согласност со меѓународните стандарди⁵ и директивите на ЕУ, од земјите се бара да имаат соодветни, точни и навремени информации за вистинските сопственици на правните лица кои надлежните органи може навремено да ги добијат или им пристапат. Во Северна Македонија, **Регистарот на вистински сопственици** е воспоставен во јануари 2021 година.

Поимот „сопственик“ не е вообичаен за НПО и ова е предмет на меѓународна дебата бидејќи НПО немаат сопственици во класична смисла на зборот. Меѓутоа, во Северна Македонија **НПО, како конкретни форми на правни лица, имаат законска обврска да ги регистрираат нивните вистински сопственици.**

За таа цел, НПО треба:

Да го идентификуваат нивниот вистински сопственик(-ици).

Дефиницијата од Законот утврдува дека во случајот на НПО, вистински сопственик(-ици) е/се:

5 Препораки 24 и 25 на ФАТФ

- физичко лице коешто е овластено да ја застапува организацијата или
- физичко лице коешто има менаџерска позиција во управувањето со имотот на организацијата, односно **законскиот застапник(-ици).**

НПО можат да **имаат едно или повеќе лица** коишто ја исполнуваат дефиницијата за вистински сопственик.

Во пракса, овие лица се на пример: претседателот, извршниот директор, претседавачот на собранието, итн. Неопходно е да се земат предвид интерните акти и управувачката структура на организацијата. На пример, фондациите се посспецифични, па вистинските сопственици може да бидат лица што се дел од основачите, одборот, итн.

Да го регистрираат вистинскиот сопственик(-ици)

Регистрацијата се врши електронски преку системот на Централниот регистар. НПО може да го направи тоа самостојно (ако има дигитален сертификат и корисничка сметка на веб-страницата) или преку застапникот за регистрација (овластениот сметководител).

Практичен совет: Бидејќи НПО немаат сопственици, важно е да се избере опцијата „физичко лице (лица) кое на друг начин остварува контрола на правното лице“ при влезот во дел „ОЗ Податоци за имотот“ во рамките на индикаторот за сопственост.

Да бидат свесни за крајните рокови

Новоформираните НПО имаат рок од 8 дена да го регистрираат вистинскиот сопственик(-ици). Во случај на промена на вистинскиот сопственик(-ици), исто така имате рок од 8 дена да ја внесете промената во Регистарот на вистински сопственици.

Доколку се надминат овие рокови, Централниот регистар има утврдено тарифи коишто треба да се платат за да се изврши регистрацијата.

Практичен совет: Известете ги одговорните лица во вашата НПО дека во случај на промена на лицата од раководната структура коишто се регистрирани како вистински сопственици, промената треба да се пријави во Централниот регистар и во рок од 8 дена од оваа промена (кога Централниот Регистар издава документ што ја содржи промената) треба да се ажурираат информациите во Регистарот на вистински сопственици.

Повеќе информации за поддршка во врска со регистрацијата на вистинските сопственици може да најдете на следните линкови:

- [Кратка информација за НПО](#)
- [Централен регистар: Опис на постапката, предуслови и услови за користење](#)
- [Управа за финансиско разузнавање: Упатство за идентификување на вистински сопственик](#)
- [Управа за финансиско разузнавање: Често поставувани прашања](#)

Доколку најдете на некој проблем, ве молиме контактирајте со Конект на konekt@konekt.org.mk или на **02/3224 198**.

УПРАВА ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ

Управата за финансиско разузнавање (УФР) е **централна институција во системот за СПП и СФТ** и истата потпаѓа под рамките на Министерството за финансии на Република Северна Македонија. УФР е одговорна за собирање и анализа на извештаите за сомнителни трансакции (СТР) и други информации што се релевантни за спречување и откривање на ПП и ФТ. Кога постојат основи за сомневање за ПП и ФТ, УФР до надлежните органи ги доставува резултатите од анализата и други релевантни информации. УФР собира податоци од обврзаните субјекти или на сопствено барање.

УФР врши и задачи поврзани со надзор и меѓународна соработка. Надзорната улога на УФР овозможува ефективност на мерките за СПП и СФТ што ги спроведуваат обврзаните субјекти. Во согласност со Законот, надзор над спроведувањето на мерките и активностите за СПП и СФТ вршат: Управата за финансиско разузнавање (самостојно или во координација со други надлежни органи), Народната банка на Република Северна Македонија, Агенцијата за супервизија на осигурувањето, Ко-

мисијата за хартии од вредност, Агенцијата за супервизија на капитално финансираното пензиско осигурување, Управата за јавни приходи, Агенцијата за пошти, Нотарската комора и Адвокатската комора.

Членството во ЕГМОНТ Групата⁶ и во другите платформи за меѓународна соработка овозможуваат навремена размена на податоци и информации за спроведување на оперативна анализа, како и пренесување на знаењата за цели на подобрување на севкупните системи за заштита.

Други надлежни органи

Други надлежни органи за гонење на сторителите на ПП и ФТ во Северна Македонија се: Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција, Царинската управа и Основното јавно обвинителство за гонење организиран криминал и корупција. Овие институции се известуваат од страна на Управата за финансиско разузнавање за случаи каде што постојат основи на сомнение за ПП и ФТ по што тие постапуваат во согласност со правилата на кривичната постапка за откривање и гонење на сторителите на кривични дела.

Кога станува збор за НПО секторот, Министерството за правда ја спроведува регулативата со којашто се уредува формирањето, работењето и следењето на НПО секторот. Во процесот на регистрација на непрофитните организации важна е улогата

6 Егмонт Групата е обединето тело на единици за финансиско разузнавање од целиот свет.

и на Централниот регистар, како и судовите за верските организации, со тоа што тие овозможуваат брз, едноставен и безбеден начин за регистрарање на НПО во согласност со законските барања.

Опис на банкарското работење

Улогата на банките во системот за спречување на ПП и ФТ е многу важна. Причина за тоа е што **банките и нивните вработени се влезната точка во финансискиот систем** и се директно изложени на ризикот од внесување на „валкани пари“ во системот. Банкарскиот сектор се соочува со притисок за да осигури дека нема да се користи како канал за перење пари и дека нема да биде злоупотребен за префрлање на средства на терористички групи.

Потребата од спречување ПП и ФТ, како и казните со коишто се соочуваат банките во согласност со законската регулатива, ги мотивира банките да управуваат со ризикот од финансиски криминал. Како резултат на тоа, банките имаат строги барања за „запознавање со нивните клиенти“ со кои тие мора да се усогласат со цел да го спречат пристапот на криминалците и терористите до финансиските услуги. Банките се обврзани да вршат претходни проверки за да ги соберат следните информации за нивните клиенти, вклучувајќи ги и НПО:

- Каде работат;
- Со кого соработуваат;
- Кој ги контролира;
- Нивниот извор на финансирање.

Навременото доставување информации за сомнителна трансакција или сомнителна активност е клучниот елемент за откривање кривични дела. Како што е случај и со другите правни субјекти, финансиската активност на НПО може да се види преку банкарската сметка и таа може да доведе до пријавување на сомнителна активност од страна на банката или од другите субјекти коишто се обврзани да го направат тоа врз основа на законот. Кога Управата за финансиско разузнавање ќе добие извештај за сомнителна трансакција, институциите постапуваат со вршење на проверки и спроведување на соодветни мерки.

Банките вршат анализа на клиентите, вклучувајќи ги и НПО, со помош на пристап заснован на ризици, а во согласност со законот. Банките ги идентификуваат потенцијалните сомнителни трансакции врз основа на збир на индикатори пропишани во подзаконските акти. Целта на индикаторите и прашањата е да се утврди дали НПО како клиент или неговата трансакција/ активност е сомнителна или не. Може да се случи овие индикатори да не укажат веднаш на сомнителна трансакција или активност, туку да доведат до понатамошно следење и анализа. Честопати НПО се жалат на оптоварувачките барања од страна на банките. Она што е важно НПО да го разберат за работењето на банките е следното:

- Банките мора да добијат информации за природата и потенцијалното користење на сметките и услугите;
- Банките мора да спроведат проценка на ризикот за СПП/ СФТ на секој сопственик на сметка, за предвидената употреба на сметката и за потенцијалните трансакции;

→ Банките мора да ги следат трансакциите и актив-носта на сметките во поглед на невообичаени и со-мнителни активности.

Банките имаат обврска да ги спроведуваат овие активности за да го усогласат своето работење со Законот за спречување ПП и ФТ. Оттука, во интерес на НПО е да ги разберат овие процеси, да ги предвидат и однапред да ги подготват информациите за банките. Ова ќе создаде однос на доверба помеѓу банките и НПО како нивни клиенти.

Затоа, клучни препораки за НПО би биле да ѝ дадат на банката информации за:

→ Историјата, големината, локацијата(-ите) на НПО, како и имињата и адресите на поверениците/ од-борот/членовите на собранието и опис на специ-фичниот сектор што го опслужува НПО;

→ Природата и мисијата/ целите на НПО;

→ Планираното користење на побараната сметка;

→ Природата и големината на планираната трансак-циска активност;

→ Периодично ажурирање на промените во информа-циите поврзани со НПО, или трансакции коишто не се во согласност со претходната активност.

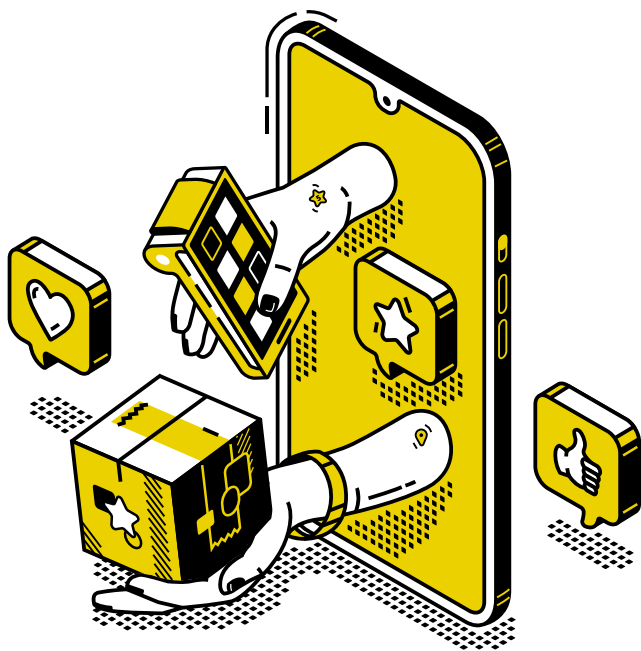
Кога НПО врши пренос на средства на меѓународно ниво, неопходно е да се направи следново:

- Однапред да ги испрати сите придружни информации до банката;
- Да ги испрати сите дополнителни, релевантни информации - НПО не смее да чека да се појави проблем;
- При вршење на пренос на голем износ на средства, надвор од вообичаената шема на активност на НПО, банката треба однапред да биде известена за времето, износот и целта на преносот;
- Да ја информира банката за конкретни трансакции кои, доколку не се образложат, би можеле да предизвикаат загриженост кај банката.

Во продолжение се дадени неколку дополнителни совети:

- Би било корисно доколку статутарните документи и информациите за тековните и идните активности се достапни на веб-страницата на НПО;
- Доколку некој претставник на клучниот персонал на НПО е лажно обвинет за финансиски криминал или бил помешан со некое лице коешто е наведено во базата на податоци за терористи, банката треба да биде известена пред самата да го открие проблемот;
- Доколку НПО има дилема во однос на одредени трансакции или пак забележи сомнително однесување кај некој донатор или друга инволвирана страна, треба да се обрати до банката и да ја известува за сомнежите што ги има;

- На НПО, особено оние кои работат во земји со висок ризик или во земји кон кои се воведени санкции, може да им се постават дополнителни прашања и во однос на нив да се преземат некои мерки за претходна проверка;
- Банките се потпираат на уверувањето дека НПО како нивни клиенти ќе ги извршуваат процесите на претходна проверка максимално искористувајќи ги нивните способности и ресурси. На овој начин, банките и НПО ќе се осигураат дека сите ги исполнуваат своите обврски и ќе обезбедат подобра заштита од ПП и ФТ. Користете го овој прирачник како водечка алатка во тој поглед.

МЕЃУНАРОДНА РЕГУЛАТИВА

Националните закони се развиени врз основа на меѓународни стандарди кои се дефинирани од страна на ФАТФ во форма на препораки и директни резултати.

Глобални стандарди за СПП/ СФТ коишто се релевантни за непрофитниот сектор

Работната група за финансиска акција (ФАТФ)⁷ е меѓувладино тело коешто е посветено на спречувањето и обезбедувањето одговор на перење пари и финансирање тероризам. Ова тело има изготвено меѓународни стандарди според кои се мери техничката усогласеност – 40 стандарди познати како „Препораки“⁸ – и ефективност – 11 стандарди познати како „Директни резултати“⁹.

ФАТФ исто така врши оценка на усогласеноста со стандардите директно или преку некое од своите регионални тела како што е MONEYVAL којшто е одговорен за членките на Советот на Европа, вклучувајќи ја и Северна Македонија¹⁰. Оценувањето на

7 Види повеќе тука: <https://www.fatf-gafi.org>

8 Види повеќе тука: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

9 Види повеќе тука: <https://www.fatf-gafi.org/ublications/mutualevaluations/documents/fatfissuesnewmechanismstostrengthenmoneylaunderingandterroristfinancingcompliance.html>

10 Види повеќе тука: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/home>

усогласеноста на државите со Препораките на ФАТФ се врши преку стручен преглед по којшто се усвојуваат извештаи за взаемно оценување.

Преку процесот на взаемна евалуација ФАТФ обезбедува примена на препораките и политиките. Ова се смета за ефективен начин да се применат стандардите и државите да се усогласат со барањата. Затоа, резултатите од евалуацијата се важни бидејќи тие влијаат врз глобалниот рејтинг на државите и нивниот развој. Последователно, усогласеноста со препораките на ФАТФ е од глобален интерес за сите чинители. На пример, пониското ниво на усогласеност со препораките може да доведе до меѓународен политички притисок за промена на законите, повисоки оценки за кредитен ризик за државата, што пак влијае врз економскиот развој, резултира со ограничувања за меѓународното банкарство и санкции (во екстремни случаи).

ФАТФ преку своите регионални тела спроведува процес на взаемно оценување во текот на кој земјите се проценуваат во однос на нивното ниво на усогласеност со секој од стандардите. Во 2022 година, Северна Македонија ќе ја помине 5-тата евалуација од страна на Комитетот на MONEYVAL којшто е дел од Советот на Европа. Взаемното оценување завршува со извештај во кој се опфатени следните оцени за секоја од Препораките на ФАТФ: Усогласена, Усогласена во голема мера, Делумно усогласена и Неусогласена. НПО се вклучени во овој процес за да се процени усогласеноста на државите со Препораката 8 за која повеќето држави во светот имаат ниски оценки.

За да дознаете повеќе за процесот на взаемно оценување, видете го Анекс 1

Непрофитниот сектор и пристапот базиран на ризик

По терористичките напади во САД на 11.09.2001 година, на меѓународно ниво, СФТ стана построго. Се зголеми стравот од можната злоупотреба на организациите (вклучително и непрофитните) од страна на терористички организации за целите на пренесување средства и финансирање на нивните акции. Како резултат на тоа, Препораката 8 на ФАТФ го прикажа целокупниот НПО сектор како особено ранлив во однос на злоупотреба од ФТ. Отсуството на соодветен доказ за ова предизвика одредени држави да ја злоупотребат оваа препорака за целите на контролирање и прекумерно регулирање на секторот на НПО. По долгорочните напори за глобално застапување¹¹, во 2016 година ФАТФ ги ревидираше своите стандарди, повикувајќи ги државите да применуваат пристап базиран на ризик и да го почитуваат меѓународното право, како и да избегнат прекумерно регулирање на НПО.¹² **Фокусот на пристапот базиран на ризик предочува соодветни, насочени и ефективни мерки за усогласеност. За целите на исполнување на стандардите на ФАТФ, државите повеќе не можат да усвојуваат регулативи со широк спектар коишто се однесуваат на сите НПО тврдејќи дека целиот сектор е изложен на ризик. Наместо тоа, државите треба да применуваат процес на проценка на ризик за**

11 Види повеќе тука: <https://ecnl.org/news/string-successes-changing-global-counter-terrorism-policies-impact-civic-space>

12 Дефиниција на ФАТФ за НПО: Правно лице или аранжман или организација која првенствено се занимава со собирање или исплата на средства за цели како што се добротворни, верски, културни, образовни, социјални или братски цели, или за извршување на други видови „добри дела“.

да се идентификуваат оние НПО коишто се изложени на ризик и потоа да преземат соодветни законодавни активности или други мерки, соодветни на ризикот и насочени само кон оние НПО кај кои бил утврден ризик.

Стандарди на ФАТФ за секторот на НПО

Промените во стандардите на ФАТФ за НПО (**Препорака 8**) имаат за цел да осигурат дека НПО не се сметаат за „особено ранливи во однос на злоупотреба за тероризам“. Сега, во препораката е наведено дека *„државите треба да ја прегледаат соодветноста на законите и регулативите што се однесуваат на непрофитните организации за кои државата утврдила дека се ранливи на злоупотреба на финансирање тероризам. Државите треба да применат фокусирани и пропорционални мерки, во согласност со пристапот базиран на ризик врз таквите непрофитни организации за да ги заштитат од злоупотреба на финансирање тероризам...“*.

При проценката на состојбата во однос на НПО, државите треба да исполнуваат и почитуваат неколку клучни стандарди:

Пристап базиран на ризик: „Државите треба да ги идентификуваат, проценат и разберат ризиците од перење пари и финансирање тероризам за државата и да преземат активности... насочени кон осигурување ефективно ублажување на таквите ризици.“ (Препорака 1 на ФАТФ)

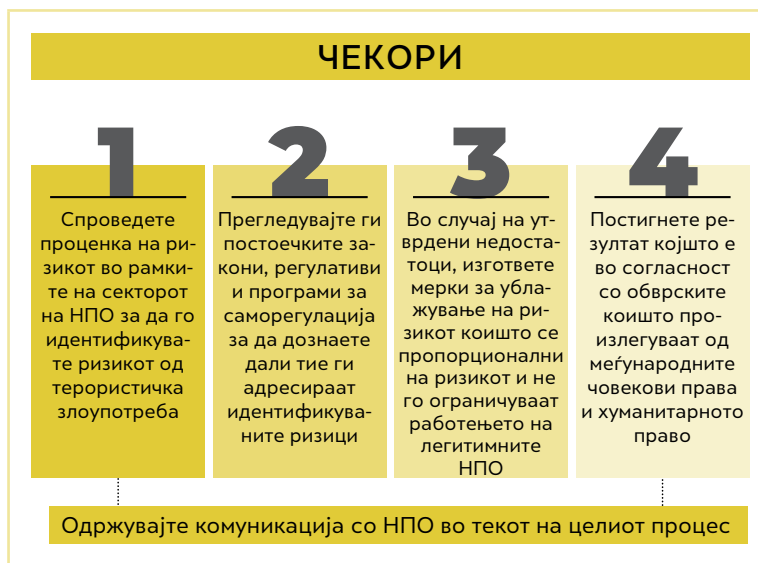
Ефективност: „10.2. До кој степен, без нарушување на легитимните активности на НПО, земјата спроведе насочен пристап, спроведе теренски активности и изврши надзор

во справувањето со НПО кои се изложени на ризик од закана од злоупотреба на тероризам?“ (Директен резултат 10)

Почитување на основните слободи: „Исто така е важно овие мерки да бидат спроведени на таков начин што ќе се обезбеди почитување на обврските на државите што произлегуваат од Повелбата на Обединетите Нации и меѓународното право за човековите права“ (Толковна белешка кон Препорака 8)

Информирање на НПО: „Државите треба да ги охрабруваат и преземат теренски и едукативни програми за подигнување и продлабочување на свеста кај НПО“ (Методологија на ФАТФ, 8.2(б))

Според тоа, државите треба да ги преземат следните чекори:

Извор: Глобална коалиција на НПО, www.fatfplatform.org

Кога државата не е во согласност со овие стандарди, тогаш во извештајот за взаемно оценување нема да биде наведено дека државата се смета за усогласена со стандардите на ФАТФ поврзани со НПО.

Стандардите на ФАТФ вклучуваат само СФТ во рамките на Препораката 8, специфично насочени да одговорат на предизвиците од НПО секторот. Затоа, ФАТФ ги задолжува владите да ја ревидираат и спроведат својата рамка во однос на Препораката 8 за НПО, исклучиво во врска со прашања поврзани со СФТ.

Процес на заемно оценување

Стандарди на ФАТФ за СПП

Стандардите на ФАТФ за СПП се дел од препораките на ФАТФ.¹³ Сепак, овие стандарди на ФАТФ за СПП не се насочени кон НПО. Дополнително, ФАТФ во својот Документ за најдобри практики¹⁴ за Препораката 8 појасни дека НПО не треба да се третираат како „обврзани субјекти“ за цели на перење пари. Препораките за перење пари опфаќаат прашања како што е соодветното

13 Види Препораки на ФАТФ 10, 11, 20, 22, 23, 24.

14 Документ за најдобри практики за борба против злоупотребата на непрофитни организации (Препорака 8) (ФАТФ, 2015)
„35. Кога постои сомневање дека одредена НПО е злоупотребена од терористи, земјите треба да воспостават соодветни механизми за да осигурат дека ваквите информации и сите други релевантни информации веднаш ќе бидат споделени со релевантните надлежни органи со цел да се преземат превентивни или истражни дејствија. Ова не значи дека Препораките на ФАТФ бараат од земјите да им наметнат обврска на НПО за известување за сомнителни трансакции, во согласност со Препораката 20. НПО не се сметаат за назначени нефинансиски бизниси и професии (ННФБП) и затоа не треба да подлежат на барања на ФАТФ за ННФБП.“

спроведување на меѓународните конвенции, криминализирањето на одредени активности, претходна проверка и верификација (односно познавање на клиентите/ корисниците), воспоставување на Управа за финансиско разузнавање (УФР) и собирање, чување и споделување податоци. Препораките вклучуваат стандарди поврзани со ННФБП (назначени нефинансиски бизниси и професии), алтернативни дознаки за плаќање, девизни дознаки и вистинска сопственост. Сепак, **НПО не се вклучени во ННФБП врз основа на стандардите на ФАТФ**. Поради тоа, Проценката на ризикот од ФТ за НПО претежно е фокусирана на прашања поврзани со СФТ и покрај тоа што таа обезбедува корисни совети за ГО-и во однос на аспектите поврзани со СПП. Овој прирачник исто така вклучува и насоки за НПО за ризиците поврзани со СПП, како и мерки за ублажување.

Во случаи кога државите несоодветно ја применуваат правната рамка за безбедност и борба против тероризам како оправдување за ограничување на граѓанските слободи, ФАТФ активно дејствува заедно со други институции, како што се Специјалните известувачи на ООН, во рамките на Канцеларијата на ООН на Високиот комесар за човекови права, до кои НПО можат да се обратат. Прочитајте повеќе во врска со неодамнешен случај во Србија на следниот линк:

<https://ecnl.org/news/what-can-csos-do-when-they-face-abuse-or-over-regulation-caused-amlcft-standards>

Рамка на стандарди на ЕУ за СПП

ЕУ Директивата 2015/849 од 2015 година е дел од обемното законодавство за борба против перењето пари и финансирањето на тероризам.¹⁵ Сепак, како и стандардите на ФАТФ, во директивата на ЕУ не се опфатени НПО како обврзани субјекти.

Членот 4 од Директивата им дозволува на државите „во согласност со пристапот базиран на ризик“ да ја прошират листата на обврзани субјекти до категориите на претпријатија „коишто се вклучени во активности за кои е особено веројатно да бидат искористени за целите на перење пари или финансирање на тероризам“. Додавањето категории на лица и активности покрај оние што се наведени во Директивата треба да се базира на докажана веројатност или ризик дека истите ќе бидат искористени за перење пари или финансирање на тероризам. Според тоа, вклучувањето на НПО може да се базира само на пристапот базиран на ризик, по извршена проценка на конкретен ризик со цел идентификување на оние НПО кај кои има висок ризик од злоупотреба за перење пари – но да не се вклучуваат сите НПО. Според Директивата на ЕУ, мерките на државите исто така треба да бидат во согласност со Повелбата за основните права на ЕУ¹⁶, којашто вклучува слобода на здружување.

15 Види повеќе тука: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&rid=2>

16 Види повеќе тука: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Примената на еднолични мерки (што ги опфаќаат сите НПО или генерички групи на НПО) го нарушува правото на здружување бидејќи предизвикува непропорционални или прекумерни обврски во однос на слободното користење на ова право. Владите можат да ги ограничуваат правата доколку тоа е за заштита на јавниот интерес. Сепак, овие ограничувања треба да се апсолутно неопходни.

За да дознаете како државите се ангажираат со НПО врз основа на Препораките на ФАТФ, погледнете во Анекс 2

АНГАЖИРАЊЕ НА ФАТФ ВО СЕКТОРОТ НА НПО

По ревидирањето на Препораката 8 во 2016 година, ФАТФ започна поформален и подоследен ангажман во НПО секторот преку својот Консултативен форум за приватниот сектор каде што НПО се поканети да учествуваат и каде што Глобалната коалиција на НПО за ФАТФ има четири места за целите на застапување на секторот.¹⁷ Исто така, неодамна **ФАТФ отвори канал за комуникација** за непрофитниот сектор за покренување прашања и обезбедување придонес во текот на процесот на взаемно оценување¹⁸.

17 Види повеќе тука: <https://ecnl.org/news/ecnl-and-partners-global-npo-coalition-offered-seats-fatfs-private-consultative-forum>

18 Види повеќе тука: <https://www.fatf-gafi.org/faq/mutualevaluations/#d.en.448461>

Ангажман на НПО во процесот на проценка на ризик

Насоките и стандардите на ФАТФ поттикнуваат информирање и консултирање со секторот на НПО при спроведувањето на процесот на проценка на ризик.¹⁹ Идеално, секторот на НПО би бил присутен при утврдувањето од страна на владата дали секторот е изложен на ризикот од злоупотреба за финансирање тероризам. Постојат неколку корисни алатки коишто можат да се искористат за ангажирање на секторот на НПО во овој процес.

Анкети во секторот на НПО

Поопширни анкети во секторот на НПО можат да помогнат за собирање информации во врска со перцепцијата на ризикот и првични (поопшти) проблеми на НПО во врска со ризикот од ФТ.

Треба да се напомене дека секоја анкета треба да биде придружена со активности за подигнување на свеста и информирање за целите на а) зголемување на разбирањето и истакнување на важноста на таа активност и б) обезбедување подобри одговори.

19 Види повеќе тука: <https://www.fatf-gafi.org/publications/methodsand-trends/documents/terrorist-financing-risk-assessment-guidance.html>

Дијалог и консултации во врска со перцепциите за ризикот

Целта на фокусираниот дијалог и консултациите е да имате помали групи на НПО за кои е поверојатно дека се изложени на ризик од злоупотреба за ФТ (или оние кои претходно биле идентификувани како изложени на тој ризик), да ги дискутираат тековните проблеми, перцепциите и постојните мерки за ублажување за да се вклучат како податоци во процесот на Проценка на ризик.

Вклучување на придонесот од секторот

Придонесот од секторот на НПО е важно да биде вклучен во наодите и препораките од проценката на ризик, бидејќи обезбедените информации можат да помогнат за идентификување на проблемите, мерките за ублажување и потенцијалните подобрувања како за

на НПО во проценката на ризик

НПО, така и за владата. Ова исто така му овозможува на секторот на НПО да даде значителен придонес кон дискусијата во врска со ризикот од финансирање тероризам со реални, изводливи и конкретни активности.

Методологии на заедничка проценка на ризик

Во согласност со пристапот за меѓусебна соработка, заедничката Проценка на ризик на секторот на НПО наложува потреба проценката да ја врши официјално воспоставена група којашто ги застапува сите релевантни делови од владата и секторот на НПО. Групата помага при собирањето податоци и информации и дава коментари и совети во врска со анализите, заклучоците и препораките.

За да дознаете повеќе во врска со државите коишто се добри примери, погледнете во Анекс 3

Важно е да се потенцира дека во Северна Македонија Проценката на ризикот од ФТ за НПО беше реализирана во согласност со пристапот за меѓусебна соработка од страна на работна група во која учествуваа институции и НПО.

Начини на кои НПО можат да се ангажираат на глобално/ регионално ниво

Граѓанското општество се соочува со различни предизвици во однос на спроведувањето на препораките на ФАТФ. Тие располагаат со неколку насоки што можат да ги следат за целите на покренување на своите прашања:

1

Покренување на прашањето кај ФАТФ како дел од нивната работа за идентификување ненамерни последици или пред претстоен процес на взаемно оценување. Во февруари 2021 година, ФАТФ започна иницијатива за проучување на ненамерните последици од несоодветната примена на своите стандардите, особено за НПО.²⁰

2

Покренување на прашањето во рамките на различни Специјални процедури на ООН, на пример, кај Специјалниот известувач за унапредување и заштита на човековите права и основните слободи во борбата против тероризмот, како независен експерт назначен од страна на Советот за човекови права на ООН. Специјалните известувачи можат да побараат образложение и да го покренат прашањето пред соодветната влада или друг орган надлежен за СПП/ СФТ.²¹

3

Известување кон регионалниот механизам за човекови права, како што е Советот на Европа, на пример, Комесарот за човекови права или Конференцијата на Меѓународни невладини организации.²²

20 Види повеќе тука: https://www.fatf-gafi.org/publications/financial_inclusionandnpoissues/documents/unintended-consequences-project.html

21 Види повеќе тука: <https://www.ohchr.org/en/issues/terrorism/pages/srterorismindex.aspx>

22 Види повеќе тука: <https://www.coe.int/en/web/ingo>; <https://www.coe.int/en/web/commissioner>

Глобални иницијативи за ангажман на ГО-и во ФАТФ и во други тела за борба против тероризам

Глобалната коалиција на НПО за ФАТФ²³ е флексибилна мрежа на различни непрофитни организации. Коалицијата врши застапување за целите на заштита на секторот на НПО во однос на стандардите на ФАТФ, подобрување на квалитетот и ефикасноста на меѓусебните евалуации на ФАТФ со континуирано информирање на НПО секторот, и спроведување на Препораките на ФАТФ коишто влијаат врз НПО, ефективно и базирано на ризик, особено Препораката 8. Целта е да се ублажат ненамерните последици од политиките за СФТ врз граѓанското општество, со цел да не се наруши легитимната активност на НПО. Агендата на застапувањето е придвижена од промените во политиките на ниво на ФАТФ, како и на глобално и национално ниво, коишто изискуваат брза акција и ангажман од страна на НПО. Коалицијата воспостави конструктивен однос со Секретаријатот на ФАТФ и успешно даде свој придонес кон промените на политиките.

23 Види повеќе тука: <https://fatfplatform.org>

Коалиција на граѓанското општество за човекови права и борба против тероризам

Коалицијата на граѓанското општество за човекови права и борба против тероризам опфаќа над 30 меѓународни, регионални и национални организации за човекови права, хуманитарни организации и мировни организации. Тоа е една флексибилна коалиција на организации којашто соработува со тела на ООН коишто работат на прашања поврзани со борба против тероризам и застапува за вклучување на посилна заштита на човековите права и граѓанскиот простор во стандардите и практиките на ООН, како и спроведување базирано на човековите права на политиките и практиките за борба против тероризам. Граѓанските организации од национално ниво можат да се вклучат во коалицијата за да помогнат при документирањето на случаите и подигнувањето на свеста за политиките за борба против тероризам на националните влади, но исто така и за влијанието од телата на ООН врз граѓанскиот простор и човековите права, ангажманот во глобалното застапување за зајакнување на нормите на ООН, и ангажман со телата на ООН за споделување на практиките и сопствените препораки.

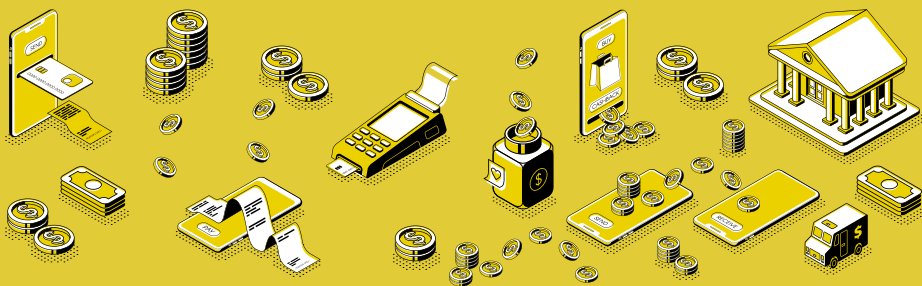
**Доколку сте заинтересирани
проактивно да се занимавате на
глобално или национално ниво со
изготвувањето на политиките во оваа област,
ве молиме да стапите во контакт со Конект.**

IV.

ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК И НЕГОВОТО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ВАШАТА НПО

НАЧИНИ НА КОИ НПО МОЖАТ ДА БИДАТ ЗЛОУПОТРЕБЕНИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА ФТ

Иако постојат одредени ризици НПО да бидат злоупотребени за ФТ, според анализата на ФАТФ, случаите на злоупотреба на НПО за цели на ФТ се доста ретки. Во својот Извештај²⁴ анализирајќи реални случаи на злоупотреба на НПО, ФАТФ ги дефинира следниве методи и ризици за злоупотреба коишто може да ги прегледате и да ви бидат корисни при утврдувањето на ризиците за вашата организација.

24 ИЗВЕШТАЈ НА ФАТФ: Ризик од злоупотреба на непрофитните организации за тероризам, ФАТФ, јуни 2014 година <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>

Методи и ризици од злоупотреба

Пренасочување финансиски средства	НПО или поединец којшто постапува во име на НПО, пренасочува финансиски средства кон позната терористичка организација или организација за којашто постојат сомневања дека е терористичка.
Припадност на терористичка организација	НПО или поединец којшто постапува во име на НПО, одржува оперативна поврзаност со терористичка организација или поддржувач на тероризам.
Злоупотреба на програма	Програми финансирани од НПО наменети за поддршка на легитимни хуманитарни цели се манипулираат при нивниот прием со цел обезбедување поддршка за тероризам.
Поддршка за регрутирање	Програми или активности финансирани од НПО се користат за создавање поволна средина за поддршка и/или промовирање активности поврзани со регрутирање терористи.

Лажно претставување и лажни НПО

Под параван на хуманитарна активност, одредена организација или поединец собира средства и/или врши други активности за поддршка на тероризам.

Еве неколку меѓународни примери преземени од Извештајот на ФАТФ за да ги илустрираме методите на злоупотреба²⁵

Пренасочување финансиски средства

СТР (Извештаи за сомнителни трансакции) биле доставени до националната УФР за домашно претставништво на НПО со седиште во странство, ставено на локална листа. Домашната НПО извршила трансфер на средства до забранетата НПО со седиште во странство преку банкарска сметка во трета земја. Исто така, бил извршен пренос на средства до непрофитни организации во високоризични области и подигнување готовина во големи банкноти. Истрагата од страна на УФР утврдила дека одговорни претставници на домашната НПО пренеле големи износи готовина надвор од државата.

Во извештаите од финансиското раз-узнавање во врска со прекугранично-то движење на готовина, одговорните претставници истакнале дека средства-та биле донации наменети за хуманитар-ни активности лоцирани во области со висок и со низок ризик. Домашната НПО исто така извршила трансфер на сред-ства и на втора локална НПО. СТР доста-вени за втората НПО укажале дека одго-ворните претставници на таа НПО извр-шиле трансфер на средства на поединци во развиени земји во регион којшто не е поврзан со областа на работење на НПО. Како резултат на истрагата, домашната НПО била ставена на листа како поддр-жувач на тероризам и нејзините сред-ства биле замрзнати.²⁶

**Припадност на
терористичка
организација**

НПО базирана во странство, ставена на црна листа во повеќе земји поради со-мневањата за нејзини врски со одреде-на терористичка организација, изврши-ла трансфер на средства на повеќе до-машни НПО. Информациите доставени до националната УФР од страна на органите

за спроведување на законите и национална безбедност укажувале дека домашните НПО биле под сомневање дека обезбедуваат идеолошка и финансиска поддршка на екстремистички групи, вклучително и домашни терористички организации коишто се ставени на црна листа. Според финансиското разузнавање, НПО базирана во странство извршила трансфер на износ поголем од 100.000 УСД на домашен верски центар. Директорот на верскиот центар бил под сомневање дека ги користи своите лични банкарски сметки, како и оние на верскиот центар, за обезбедување финансиска поддршка на екстремистички групи, вклучително и домашни организации ставени на црна листа. Информациите обезбедени на УФР укажувале дека овој поединец претходно говорел во корист на терористичка активност. УФР исто така утврдила дека меѓународна НПО контролирана од страна на НПО со седиште во странство префрлила повеќе од 150.000 УСД на друг домашен верски центар. За овој друг центар УФР утврдила дека е поврзан со домашен терористички заговор.

Покрај тоа, НПО со седиште во странство и нејзините поврзани организации извршиле трансфер на приближно 120.000 УСД на трета домашна НПО. Оваа трета НПО веќе била предмет на интерес на УФР бидејќи имала извршено трансфер на средства на странска НПО којашто била позната како организација зад која се кријат терористички групи. Според информациите обезбедени на УФР од страна на партнер во заедницата за домашна безбедност и разузнавање, одговорниот претставник на третата НПО ја користел својата позиција за промовирање радикална идеологија. Третата НПО исто така примила електронски трансфер на средства од втора меѓународна НПО во износ од приближно 1.000.000 УСД. Според информациите доставени до УФР, втората меѓународна НПО сакала да ја засили својата агенда за радикализација со обезбедување финансиска помош на домашни субјекти со одредена поврзаност со екстремизам.²⁷

Злоупотреба на програма

Националниот регулаторен орган за НПО отворил истрага по наводи во медиумите дека одредена домашна НПО, формирана за целите на унапредување на образованието, била раководена од страна на виши членови и активисти на група којашто промовирала насилен екстремизам. Наводно, овие поединци ги користеле училиштата опфатени од НПО за учење и промовирање екстремизам за којшто се знаело дека резултира со насилство. Регулаторот пристапил до и разгледал повеќе извори на информации, вклучително и информации обезбедени од медиумите како поткрепа на тие наводи, информации обезбедени од страна на самата НПО и материјалот обезбеден од страна на образовниот одбор. Истрагата на регулаторот открила дека еден од одговорните претставници на НПО е поранешен член на организација којашто била вмешана во радикализација во насока на насилство. Сепак, членството на одговорниот претставник престанало неколку години претходно и тој повеќе не се согласувал со некои од политичките гледишта на радикалната организација.

Поддршка за регрутирање

Регулаторот исто така открил дека еден од одговорните претставници на НПО бил во брак со поединец којшто дејствувал како претставник во медиумите за радикалната организација. Сепак, тој однос исто така бил раскинат од објавувањето на медиумската репортажа.²⁸

Странски државјанин направил девизна дознака од својата лична сметка во банка во странство до сметката на домашна НПО. При образложувањето на барањето, странскиот државјанин се повикал на спонзорирање поединец. Конкретно, средствата биле наменети за подмирување на животните трошоци на одреден поединец. Истрагата од страна на националната УФР утврдила дека поединецот што бил спонзориран бил на листа на лица за кои постои сомневање дека се терористи. Со истрагата, исто така, било утврдено дека НПО била тесно поврзана со мрежа на групи коишто финансирале терористичка активност.²⁹

28 Ibid – Студија на случај 77

29 Ibid – Студија на случај 84

**Погрешно
претставување
и лажни НПО**

Двајца поединци собирале средства на домашно ниво за член на семејство којшто се борел заедно со терористичка организација што била на црна листа во странство. Поединците, коишто тврделе дека се претставници на добро позната домашна НПО за хуманитарна помош, обезбедувале средства по пат на собирање пари на јавни места - улици. Активностите за собирање средства биле спротивни на домашните закони. Конкретните поединци немале согласност од страна на домашната НПО за собирање донации во нејзино име, ниту пак тие ги доставиле собраните средства до таа НПО. Откако била собрана значителна сума пари, таа била испратена на членот на семејството во странство со користење девизна дознака. Како резултат на заедничката истрага на УФР, регулаторот за НПО и органите за спроведување на законот, двајцата поединци биле уапсени и обвинети за собирање средства за тероризам и осудени на казна затвор.³⁰

ОБЈАСНУВАЊЕ НА ПРОЦЕНКАТА НА РИЗИКОТ ОД ФТ ЗА НПО ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Следејќи ги стандардите и препораките на ФАТФ што се однесуваат на НПО (описани во претходното поглавје) во 2021 година Република Северна Македонија издаде извештај за спроведена проценка на ризикот од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија (Проценка на ризикот од ФТ за НПО).

Целта на Проценката на ризикот од ФТ за НПО беше да се осигури усогласеност и имплементација на Препораката 8 и Директниот резултат 10³¹ што овозможува спроведување на пристап базиран на ризици и пропорционални мерки за заштита на НПО коишто се идентификувани како ранливи. Целосниот извештај за Проценката на ризикот од ФТ за НПО е јавно достапен на веб страницата на **Управата за финансиско разузнавање www.ufr.gov.mk** на следниот <<линк>>. Во ова поглавје има преглед на клучните наоди и објаснето е нивното значење.

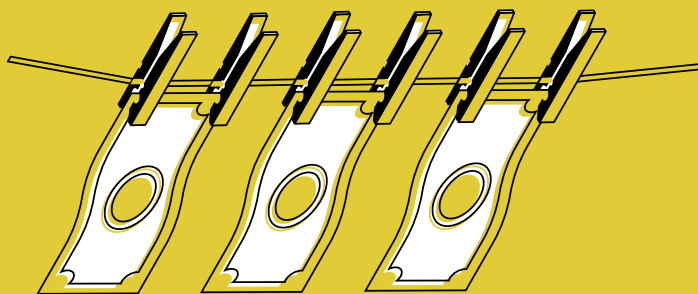
Кој ја подготви Проценката на ризикот од ФТ за НПО?

Проценката на ризикот од ФТ за НПО е документ којшто е усвоен од Владата. Извештајот за спроведената проценка е подготвен од меѓусекторска работна група сочинета од претставници

31 ФАТФ **Директен резултат 10:** *Терористите, терористичките организации и финансиерите на тероризмот се спречени во собирање, во движење и користење средства и во злоупотреба на секторот на НПО. Извор: ФАТФ.*

на државните институции коишто се надлежни за основање, регистрирање, работа и мониторинг на НПО, координирани од страна на Управата за финансиско разузнавање, како и од претставници на НПО, координирани од страна на Здружение-то Конект Скопје.³² Процесот вклучуваше широки консултации и партиципативен пристап.

За спроведување на оваа проценка се користеше Методологијата за проценка на ризикот од финансирање на тероризам за НПО на Greenpeace Group. Подготовката и промоцијата на Проценката на ризикот од ФТ за НПО вклучуваше широк ангажман и активности: собирање и анализа на податоци, градење капацитети, работилници, консултации со чинителите, презентација на наодите на низа национални и меѓународни настани. Овие процеси беа поддржани од Европскиот центар за непрофитно право, Германското друштво за меѓународна соработка (ГИЗ), УСАИД и други партнери и донатори.

32 Тимот на работната група за Проценката на ризикот од ФТ за НПО се состоеше од 14 членови, 8 од јавните институции и 6 од НПО. Групата ја сочинуваа вкупно 25 професионалци (членови и заменици членови).

Кои се придобивките од Проценката на ризикот од ФТ за НПО?

Проценката на ризикот од ФТ за НПО:

■ овозможува државата да биде усогласена со меѓународните стандарди, а НПО да ги разберат ризиците со коишто се соочуваат и нивното ниво;

■ е документ што содржи корисни информации за развој на ефективен систем за заштита на НПО од нивна злоупотреба за цели на ФТ. Мерките за ублажување на ризиците ги спроведуваат државните институции, финансиските институции и самите НПО;

■ обезбедува солидна основа за понатамошно подобрување и развој на таквите мерки за ублажување бидејќи: го проценува нивото на ризик за одредени подгрупи од НПО секторот во земјата; ги дефинира факторите на ризик и дава преглед на моменталната состојба, како и препорачува понатамошни активности, итн.;

■ им овозможува на сите чинители да дефинираат или дополнително да развијат мерки што се базирани на ризици, што се пропорционални и не ги попречуваат легитимните активности на НПО и слободата на здружување;

во комбинација со други активности за вклучување на засегнатите страни беше меѓународно препознаена како добра практика, бидејќи процесот овозможи подигнување на свеста и подобро разбирање за заканите и потенцијалот за постоење на ризици од ФТ во секторот на НПО и обезбеди платформа за поблиска соработка помеѓу релевантните институции, секторот на НПО и другите чинители во оваа област.

Што содржи Проценката на ризикот од ФТ за НПО?

Извештајот за Проценката на ризикот од ФТ за НПО содржи информации за:

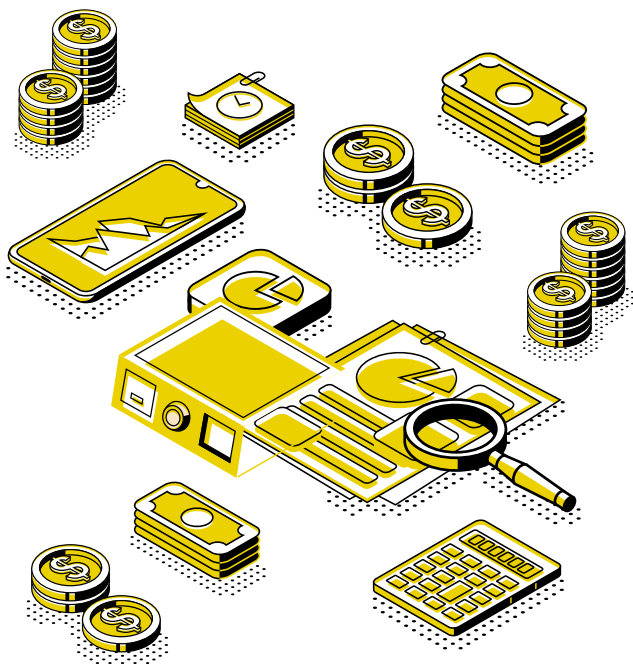
подгрупата на организации што спаѓаат во дефиницијата за НПО на ФАТФ;

карактеристиките и видовите НПО што, поради природата на нивните активности или карактеристики, имаат веројатност да се изложени на ризик од злоупотреба за финансирање тероризам;

видот на заканите од финансирање тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија;

прегледот на соодветноста на мерките, вклучително на законите и регулативата, што се однесуваат на подгрупата на НПО што можат да бидат злоупотребени за поддршка на финансирање тероризам како што се: закони и прописи; мерки за ублажување поврзани со политиките и вклучувањето на НПО; и мерки во самиот сектор на НПО;

препорачани мерки и активности кои нудат пропорционален и ефективен пристап за справување со идентификуваните ризици.

Кои се клучните наоди на Проценката на ризикот од ФТ за НПО и што значат тие?

Следниве правни субјекти спаѓаат во дефиницијата за НПО на ФАТФ: здруженија (околу 65% од правните субјекти), фондации, Црвениот Крст, странски и меѓународни невладини организации, цркви, верски заедници и религиозни групи.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Во фокусот на проценката на ризици беа НПО што спаѓаат во дефиницијата за НПО на ФАТФ. Во Северна Македонија постојат непрофитни правни субјекти кои не спаѓаат во дефиницијата на ФАТФ како што се: синдикатите, здруженијата на станари, политичките партии, неформалните групи и граѓанските иницијативи. Дел од правните субјекти кои се регистрираат како здруженија не се НПО според дефиницијата на ФАТФ како што се професионалните (струкови) здруженија, и спортските клубови³³ кои служат во потесен интерес на нивното членство. Овие субјекти не беа дел од анализата и проценката на ризиците.

Не се евидентирани случаи на пресуди, обвиненија, регулаторни мерки, активни или затворени истраги во врска со финансирање тероризам во секторот на НПО во Северна Македонија.

33 Организации што се занимаваат со поширока дејност и рекреативен спорт спаѓаат под дефиницијата на ФАТФ за НПО.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Во периодот 2017, 2018 и 2019 година до УФР се доставени 4 извештаи за сомнителни трансакции за финансирање тероризам кои инволвираат НПО. Во отсуство на формални случаи за да се проценат заканите, факторите на ризик и за да се идентификува нивото на инхерентниот и резидуалниот ризик за секторот на НПО, беше спроведена обемна анализа на примарни и секундарни податоци, вклучувајќи разузнавачки информации од анализи и набљудувања.

Идентификувани се три типа на закани за НПО во однос на нивната злоупотреба за финансирање тероризам.

Природа на заканите од финансирање тероризам за НПО во РСМ:

- | Злоупотреба на НПО за промоција на верски радикализам;
- | Злоупотреба на НПО за регрутирање лица;
- | Злоупотреба на НПО за логистичка поддршка.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Со оглед дека не е утврдено постоење на директна врска на вклученост на НПО преку пренамена на средства или злоупотреба на средства или друг вид на активност се смета дека степенот на закана е низок. Природата на заканите за злоупотреба на НПО се утврдени во делот на индоктринација на верски радикализам, преку стипендирање на образование во други држави, регрутирање лица, логистичка поддршка како што е злоупотреба на опрема за печатење и простории, итн. Видете ги меѓународните случаи на злоупотреба на страница 51.

Фактори на ризик:

Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;

НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;

Донации/спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни;

НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

Во Проценката на ризикот од ФТ за НПО се дефинирани факторите на ризик што можат да доведат до остварување на ризикот. Во продолжение е објаснување за секој фактор на ризик во извештајот:

Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија.

Агенциите за разузнавање укажуваат на инволвираност на лица со радикален религиозен дискурс кои се јавуваат во основачката или управувачка структура на НПО. Забележана е врска помеѓу етничките, религиозните или социо-културните групи за кои се знае дека се чувствителни на екстремистички движења. Ова е забележано и со меѓународните типологии, каде се забележува дека НПО може да се користат за ширење на екстремистички идеологии, за регрутирање лица во екстремистички цели и за поддршка на странски терористички борци.

Ваква злоупотреба сè уште не е забележана во РСМ.

НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам.

Според проценка на ризик од тероризам извршена од разузнавачките служби мапирани се региони во кои постои висок ризик од тероризам. Оваа констатација е потврдена и со бројот на лицата кои биле регрутирани и заминале на боиштата во Сирија. НПО кои биле предмет на анализа се регистрирани и дејствуваат со своите активности во овие високоризични региони.

Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.

Анализата на финансиското работење на НПО кои биле предмет на опсервација укажува дека тие се финансираат со средства добиени по основ на донации и проекти од физички и правни лица на чија територија се реализирале терористички напади, дејствуваат екстремистичко радикални и терористички организации и групи или граничат со држави со воени конфликти.

НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

Утврдено е дека за НПО што биле предмет на анализа немаат лесно достапни информации (на пр. на интернет страници) за нивните цели и активност, начин на финансирање, сопственичка и управувачка структура, годишни извештаи и др. Дополнително, тие не обезбедуваат информации за институциите да можат да верификуваат дали реализираните трансакции се во согласност со нивната намена.

Согласно направената анализа не е утврдено ниту докажано финансирање тероризам преку НПО во Северна Македонија. **За повеќето НПО ризикот е мал.** Можност НПО да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ постои при вршењето дејности од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер од НПО во содејство со остварувањето на факторите на ризик. Во овој контекст **инхерентниот ризик од ФТ за наведените видови на НПО е низок кон среден.**

Твои забелешки:

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Содејството односно вкрстувањето на идентификуваните дејности и факторите на ризик ги идентификуваат граѓанските организации кои потенцијално можат да бидат злоупотребени за цели на ФТ. Имено, со спроведување на анализата на квалитативните податоци утврдено е дека постои можност НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и/или религиозен карактер да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ во случаи кога е исполнет некој од горенаведените фактори на ризик.

Како што е наведено во Извештајот на ФАТФ за ризикот од злоупотреба на непрофитните организации за цели на финансирање тероризам³⁴, во којшто се дефинирани и типологиите, забележано е дека ризикот од ФТ е исклучиво ограничен на НПО што обезбедуваат услуги бидејќи не постојат случаи или сомневања за ФТ помеѓу експресивните НПО.

Постои можност НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ во случаи кога е исполнет некој од факторите на ризик образложени погоре. След-

34 Извештајот на ФАТФ за ризикот од злоупотреба на непрофитните организации за цели на финансирање тероризам е достапен на: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Risk-terrorist-abuse-non-profits.html>

ствено, околу 87% од НПО кои спаѓаат во дефиницијата за НПО на ФАТФ имаат низок ризик, а за околу 13% е ризикот низок кон среден. Во овој контекст, инхерентниот ризик од ФТ за подгрупата на НПО е низок кон среден.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Проценката на ризикот заклучува дека потенцијалниот ризик од ФТ е ограничен на оние НПО со социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер.

За целите на Проценката на ризикот од ФТ за НПО, спроведено е анкетирање на здруженијата и фондациите за обезбедување статистички валидни податоци за активностите на организациите.³⁵ Религиозните и верските организации беа анкетира-

35 Анкета за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективност на мерките и дејствија за негово спречување беше спроведена во 2019 година. Беше селектиран статистички релевантен случаен примерок и беа прибрани одговори од 379 граѓански организации, кои беа телефонски интервјуирани. Обезбедена е балансирана географска дистрибуција на граѓански организации, вклучувајќи испитаници од сите региони во државата. Следејќи ја реалната состојба на популацијата на граѓански организации повеќето анкетирани беа здруженија на граѓани, а се опфатени и организации со различен програмски фокус на делување.

ни со посебен прашалник.³⁶ Во Проценката на ризикот од ФТ за НПО се анализирани анкетните наоди од НПО во релација со категориите на ризик. Сегментот на НПО во којшто се проценува дека потенцијално може да се манифестира ризикот (13%) вклучува НПО според ФАТФ кои вршат активности од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер, обезбедуваат услуги во ризични региони во земјата според Националната проценка на ризици (Региони со висок ризик од тероризам: Скопје, Куманово, Тетово и Гостивар, Извештај за НПР, 2020). **За појаснување, ова не значи дека сите НПО во овој сегмент се соочуваат со специфичен ризик, туку дека доколку ризикот се манифестира, се очекува дека тој ќе се манифестира во овој сегмент.**

Понатаму, овој дел од проценката на ризикот е фокусиран на инхерентниот ризик што значи ризик што е својствен и постои без примена на мерки како што се законската регулатива и внатрешните мерки на организациите.

Проценката на ризикот од ФТ за НПО го оценува нивото на ефикасност на мерките за ублажување на ризикот од финансирање тероризам.

36 Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи: Во соработка со Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи (КОВЗРГ) беше спроведен прашалник за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективност на мерките и дејствија за негово спречување помеѓу на цркви, верски заедници и религиозни групи. Анкетните прашалници беа дистрибуирани во хартиена форма и одговори беа обезбедени од 19 субјекти од вкупно 38 регистрирани цркви, верски заедници и религиозни групи евидентирани во јавниот регистар на КОВЗРГ.

	Група на мерки	Ефикасност
1	Закони и прописи	Средно – високо ниво
2	Мерки на политики и вклучување на НПО	Високо ниво
3	Мерки на саморегулација на НПО	Средно

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ:

Проценката на ризикот ги идентификуваше постојните групи на мерки за ублажување на инхерентниот ризик како што се законите и прописите, политиките и мерките за вклучување на НПО и постоечките мерки на саморегулација на секторот на НПО. Овие мерки беа детално анализирани и нивното ниво на ефикасност беше оценето како што е прикажано во табелата погоре.

Следствено, резидуалниот ризик од финансирање тероризам за НПО во Република Северна Македонија е **низок кон среден**.

ЗНАЧЕЊЕТО ЗА МОЈАТА ОРГАНИЗАЦИЈА

За секоја непрофитна организација е важно да разбере како меѓународните стандарди, националното законодавство поврзано со СПП и ФТ и Проценката на ризикот од ФТ за НПО влијаат на нејзините легитимни активности. Ова ќе ја олесни комуникацијата и работењето на вашата организација со институциите, банките и партнерите на начин што ќе гради доверба и ќе ја заштити организацијата и лицата кои работат во неа.

Без разлика дали вашата организација спаѓа под дефиницијата на ФАТФ за НПО, секоја претпазлива организација би усвоила пристап базиран на ризици за да ги разбере ризиците со кои може да се соочи и да примени конкретни мерки за ублажување на ризиците. Тоа не е комплициран процес, а алатката во следниот дел ќе ви помогне.

Важно е да определите дали вашата организација спаѓа под дефиницијата на ФАТФ за НПО. Ако е така, тоа веројатно значи дека регулативата за СПП и ФТ, што беше разгледана во претходните поглавја, ќе влијае на вашата организација повеќе отколку на други организации. Ова не значи дека вашата организација прави нешто погрешно, ниту пак дека е под висок ризик. Тоа само укажува дека одличната работа што ја вршите за да го обезбедите јавниот интерес и за да им помогнете на луѓето, е вид на активност што може да биде поранлива за потенцијална злоупотреба од финансирање тероризам и во поретки случаи за перење пари. Ова, исто така, не значи дека треба да се плашите да продолжите да ја спроведувате вашата мисија и легитимни активности, туку дека треба да бидете

повнимателни и да ја заштитите вашата организација од каква било потенцијална злоупотреба.

За да дознаете дали вашата организација спаѓа под дефиницијата на ФАТФ за НПО во Северна Македонија, одговорете на прашањата дадени подолу. Ако сте НПО со седиште во друга земја, опциите дадени во првото прашање може да не се применливи во зависност од правната рамка за непрофитните организации во вашата земја и може да вклучуваат и неформални организации. Во тој случај, може да ги имате предвид различните правни форми во вашата земја.

1	Дали вашата организација е регистрирана како еден од следниве правни субјекти?		
☐	Здружение;	ДА	НЕ
☐	Фондација;	ДА	НЕ
☐	Црква;	ДА	НЕ
☐	Верска заедница;	ДА	НЕ
☐	Религиозна група;	ДА	НЕ
☐	Црвен Крст;	ДА	НЕ
☐	Меѓународна невладина организација.	ДА	НЕ

2	Дали вашата организација обезбедува какви било директни услуги/ помош (вклучително и финансиска) на корисници кои се физички лица или група физички лица?	ДА	НЕ
----------	---	----	----

3	Дали вашата организација обезбедува поддршка и работи за поширок јавен интерес и за заедницата и не е ограничена исклучиво да им служи на своите членови?	ДА	НЕ
----------	---	----	----

4	Дали вашата организација претежно прибира средства и ги користи за добротворни, верски, културни, образовни, социјални или братски цели?	ДА	НЕ
----------	--	----	----

Ако одговоривте „ДА“ на сите или на повеќето прашања, тогаш вашата организација спаѓа под дефиницијата на ФАТФ за НПО.

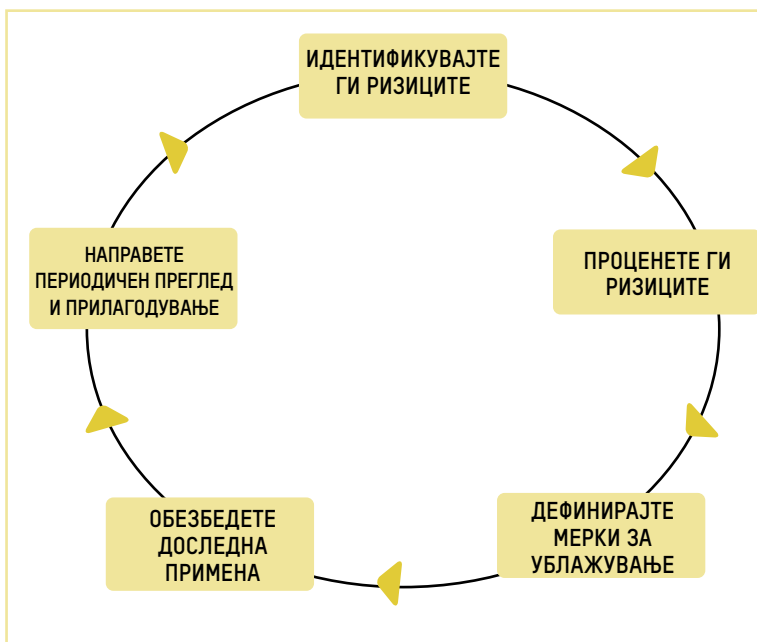
НА ПРИМЕР

На пример, ако сте фондација која собира средства за да обезбеди образовни курсеви за млади лица во руралните области, тогаш вашата организација е НПО според ФАТФ. Слично на тоа, ако сте здружение кое обезбедува хуманитарна помош (облека, средства за хигиена, донации, итн.) за лица корисници на социјална помош, вие исто така би биле НПО што спаѓа под дефиницијата на ФАТФ. Од друга страна, ако сте спортски клуб што е регистриран како здружение кое најчесто нуди тренинзи за кошарка на своите членови кои плаќаат членарина, тогаш најверојатно не сте НПО што спаѓа под дефиницијата на ФАТФ.

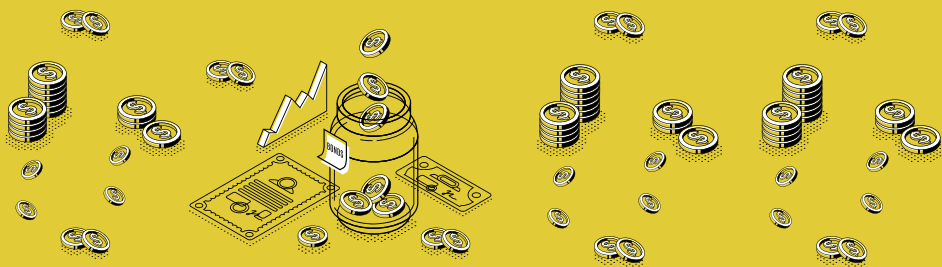
V.

ЗАШТИТЕТЕ ЈА ВАШАТА ОРГАНИЗАЦИЈА

За да ја заштитите вашата организација од потенцијална злоупотреба за финансирање тероризам и перење пари, спроведете внатрешни превентивни мерки одејќи по следните чекори:

Документирајте ги заклучоците и акцискиот план од овој процес и известувајте ги раководните тела за напредокот.

Препорака:

Искористете го предложениот процес за општа проценка на ризиците на вашата организација, при што ризиците од перење пари и финансирање тероризам ќе бидат составен дел од сите други ризици со кои може да се соочи вашата организација.

Ова ќе го рационализира управувањето со ризиците на вашата организација и ќе ви помогне ефикасно да ги користите вашите ресурси.

ЧЕКОР 1

Идентификувајте ги и разберете ги вашите потенцијални ризици

Многу малку организации во нашата земја сметаат дека нивната организација е изложена на ризик од потенцијална злоупотреба за перење пари и финансирање тероризам бидејќи веруваат дека постапуваме со добра волја за да ги исполниме нашите мисии и да им служиме на нашите заедници и корисници. Сепак, може да бидеме изложени на некои видови ризици едноставно поради видот на работата што ја работиме, трансакциите што ги вршиме или географската локација на нашата организација или на нашите активности. На пример, ако собирате парични придонеси или плакати во готовина, вие сте

повеќе изложени на ризик во споредба со организации кои сите трансакции ги вршат со банкарски трансфери. Или, ако вашите активности се во географски области коишто се повеќе изложени на потенцијални терористички активности, тогаш организацијата е изложена на поголем ризик во споредба со слична организација што е лоцирана во област каде што нема потенцијална терористичка активност. Следствено, идентификувањето и разбирањето на ризиците на кои може да биде изложена вашата организација е првиот чекор за ефикасна заштита на вашата организација.

Ризикот не значи автоматски нешто лошо, тоа е нормален дел од нашиот секојдневен приватен и професионален живот. На пример, секој ден кога одиме надвор на улица сме изложени на безбедносни ризици во сообраќајот како пешаци или како возачи. Свесни сме за овие ризици и преземаме мерки за да се заштитиме. Ризиците стануваат негативни и потенцијално опасни само кога се игнорираат. Ризиците поврзани со СПП и ФТ не се разликуваат од сите други ризици што ги доживуваме во животот.

Во таа насока, кога станува збор за ризик во овој контекст, се мисли на инхерентниот ризик, односно ризикот што постои поради природата на нашата работа како непрофитна организација. Тоа не ги вклучува мерките што ги преземаме (политики, процедури, итн.) за да ги заштитиме нашите организации и да ги ублажиме ризиците.

Како помош при идентификувањето на потенцијалните ризици во вашата организација, можете да ја користите предложената алатка што ја осмисливме земајќи ги предвид спецификите на активностите и трансакциите (трансакциските односи) во

НПО. Алатката, исто така, помага да се разбере кои од овие потенцијални ризици се најважни за вашата организација за да можете да ги насочите вашите ограничени ресурси на ублажување на тие ризици. Алатката е развиена да им служи како на поголемите организации, така и на малите НПО и може соодветно да се прилагоди и поедностави. Ви препорачуваме за оваа задача да формирате работна група во вашата организација која ќе се состои од претставници од вашата организација, вклучувајќи: членови на раководни тела, лица на извршни позиции, лица на позиции во финансии и администрација, лица одговорни за прибирање средства, лица за спроведување на програмата, особено лицата кои се во директна комуникација со крајните корисници. Бидејќи голем дел од НПО во Северна Македонија се мали организации, ќе биде лесно да се вклучат сите членови на главниот тим. Можеби е практично да ја вклучите проценката на ризиците во вашата следна работилница за годишно планирање или во процесот на стратешко планирање, а потоа периодично да ја разгледувате и обновувате.

Ризикот за вашата организација може да се идентификува според активностите што ги спроведувате или според видовете трансакции (финансиски и нефинансиски) што ги вршите.

Твои забелешки:

Помошна алатка за идентификација на потенцијалниот ризик

Ризик по активности

Членство и управување

Услуги за корисниците (образование и едукација, правна помош, сместување и превоз, психолошка-социјална поддршка, итн.)

Финансиска помош за корисниците и целните групи (стипендии, доброволни прилози и друга хуманитарна помош, донации, итн.)

Промотивни активности и настани

Прибирање средства (грантови, донации, спонзорства, итн.)

Соработка со други организации и засегнати страни

Набавки

Ризик по трансакции (финансиски и нефинансиски)

Готовински плаќања

Криптовалути

Финансиски трансакции од/до земји/ јурисдикции со висок ризик и даночни раеви

Примање донации и други подароци

Примање спонзорства

Обезбедување донации / хуманитарна помош

Човечки ресурси (вработени, ангажирани и волонтери)

Покривање на трошоците на корисниците

Користење на простории и опрема

Работа во странство (во земја со висок ризик и даночни раеви)

Ризиците во голема мера ќе се разликуваат помеѓу организациите и тие ќе бидат специфични за вашата организација. Затоа, избегнувајте копирање на ризиците коишто се идентификувани и проценети од други организации.

Дискутирајте за секој вид активност и идентификувајте какви ризични сценарија може да настанат во врска со таа конкретна активност или трансакција. Прескокнете ги оние што можеби не се релевантни за вашата организација (на пример, немате трансакции во криптовалута, итн.). За да го искористите овој процес за општа проценка на ризикот, размислете со какви други ризици може да се соочите во однос на горенаведените активности и трансакции. Слободно додадете други активности или трансакции доколку се релевантни за вашата организација.

На пример, може да идентификувате дека паричните стипендии што им ги давате на некои од вашите корисници може да бидат злоупотребени за ФТ. Во пошироката рамка на ризици,

стипендиите може да бидат злоупотребени и од лица коишто лажно тврделе дека припаѓаат на загрозени социо-економски категории, а некои од вашите волонтери би можеле да ја злоупотребат организацијата за промовирање радикални идеологии итн. Во поширок контекст, волонтерите може да користат несоодветна комуникација со вашите корисници или да се однесуваат непристојно кон нив, притоа ризикувајќи го угледот на организацијата; корисниците исто така може да се здобијат со некаква повреда додека работат со волонтерите итн. Во оваа фаза, само наведете ги сите потенцијални активности и трансакции што ги имате во вашата организација што може да создадат ризик. Повторно, не земаме предвид што правите за да го спречиме ова (како внатрешни политики и процедури).

ЧЕКОР 2

Направете проценка на ризиците

Откако ги наведовте сите можни сценарија (по активност и/или трансакција) кои можат да доведат до ризици поврзани со СПП и ФТ, проценете го секое од нив со бројки (пр. 1-5) врз основа на веројатноста овој ризик да се случи и потенцијалните последици. Дискусирајте ги следниве фактори:

Твои забелешки:

За да ја процените веројатноста водете се по следните прашања: Колку е веројатно тоа сценарио да се случи врз основа на нашето претходно искуство, колку оваа активност е доминантна во нашата организација, што има во националната проценка на ризици за НПО итн.?; Колку често се практикуваат ваквите видови на активности или трансакции во нашата организација (во периодот од 12-24 месеци)?

За да ги процените потенцијалните последици водете се по следните прашања: Доколку конкретното сценарио се случи колку сериозно би било влијанието и последиците за нашата мисија, нашите корисници и донатори, земјата (националната безбедност) и организацијата (правни, по угледот, финансиски итн.)?

Ако сте голема организација со подружници во различни земји и географски области, проценката може да варира и затоа проценете ги ризиците одделно. Математички производот од оценките за двата фактори (веројатност помножено со последица) ќе ви ја даде проценката на инхерентниот ризик. Некои потенцијални сценарија може да добијат оцена 2 (пр. 2 за веројатноста x 1 за последиците) што би значело низок инхерентен ризик, додека други може да имаат оцена 20 (пр. 4 за веројатноста x 5 за последиците) што би укажала на висок инхерентен ризик. Некои би можеле да се сметаат за среден ризик. Во основа, оцените од 1-6 би се сметале за низок ризик, 7-14 за среден ризик, додека оцените од 15-25 би означувале висок ризик.

Врз основа на проценката, ќе можете да составите листа на ризици што би биле приоритет за вашата организација и на коишто би требало најпрво да им посветите внимание. Во следните чекори, ќе треба да ги насочите времето и ресурсите што ви се на располагање за да се осврнете на областите со висок инхерентен ризик, а исто така вклучете и некои од инхерентни ризици со средна проценка. Во оваа фаза не мора дополнително да се осврнувате на областите со ниски инхерентни ризици.

За да ја илустрираме логиката, следува измислен пример за тоа како може да изгледа идентификацијата на организациониот ризик на НПО. Во процесот на дефинирање на ризикот за вашата организација, земете ги предвид факторите на ризик дефинирани во Проценката на ризици од ФТ за НПО во Северна Македонија презентирани на претходните страни.

ПРИМЕР

Организацијата „Раката што дава“ обезбедува хуманитарна помош за луѓето на кои им е потребна. Ова е главната програма на организацијата што се спроведува во Куманово (ризична област во државата). За време на проценката на ризикот, организацијата ги дефинираше следните 3 најголеми ризици:

Твои забелешки:

РИЗИК 1

Може да биде обезбедена директна помош на лица поврзани со тероризам

Образложение и фактички наоди: Обезбедувањето директна финансиска и материјална помош на граѓаните на кои им е потребна е основна функција на организацијата и таа редовно им се обезбедува на значителен број корисници. Во пракса, луѓето од заедницата директно се обраќаат до организацијата за да добијат помош која се овозможува врз основа на одредени критериуми поврзани со нивната социоекономска положба. Најголем дел од помошта се испраќа и дистрибуира во Куманово и во соседните села.

Бидејќи оваа активност е најзначајна за мисијата на организацијата, потенцијалната злоупотреба од страна на корисниците за поддршка на тероризмот може да доведе до значителна штета на угледот, може да доведе до затворање на програмата што на крајот ќе ги лиши ранливите луѓе од оваа важна помош. На тој начин, сценариото доби висока оценка и во однос на веројатноста и во однос на влијанието. „Раката што дава“ одлучи целосно да ги ревидира своите политики и процедури за дистрибуирање хуманитарна помош.

РИЗИК 2

Просториите на организацијата може да бидат злоупотребени за логистичка поддршка на тероризмот

Образложение и фактички наоди: „Раката што дава“ доби донација на неколку компјутери и печатачи од локална компанија. Бидејќи организацијата нема потреба редовно да ја користи оваа опрема, одлучи дел од канцеларијата да биде простор отворен за заедницата во кој поединци или организации ќе можат да ја користат опремата. Честопати луѓето ја користат оваа можност за да печатат различни материјали како на пример брошури. Бидејќи оваа услуга се користи често, таа има

релативно голема веројатност (иако малку помала од ризикот 1) и средно до високо влијание бидејќи ова не е услуга од витално значење за корисниците, но сепак може да претставува ризик за угледот и финансиски ризик за корпоративните донатори, доколку се смета дека се вклучени во потенцијалната злоупотреба. Затоа, организацијата одлучи да создаде правила и услови под кои може да се користи опремата бидејќи ова сценарио беше оценето како среден ризик.

РИЗИК 3

Угледот на организацијата во заедницата може да биде злоупотребен за собирање средства од трети лица со лажно претставување

Образложение и фактички наоди: Организацијата собира средства во заедницата користејќи го пристапот „од врата до врата“. Се примаат мали парични донации од граѓаните што соодветно се евидентираат. Потенцијално, трето лице би можело да го искористи нивното име за да собира донации од граѓаните. Во пракса овој ризик беше мал

бидејќи локалните граѓани ги познаваат своите волонтери. Сепак, групата за проценка од организацијата одлучи да ги разгледа мерките за ублажување и на овој ризик бидејќи потенцијалните последици за нивните идни напори за локално собирање средства и довербата меѓу локалните граѓани може да бидат нарушени.

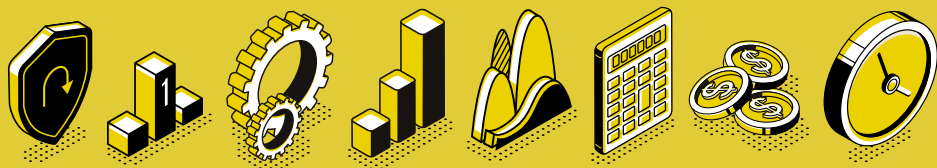
Листа за проверка

Дали вашата организација може да ги наведе првите три приоритетни потенцијални ризици од ПП/ФТ во текот на активностите и/ или трансакциите на организацијата?

ЧЕКОР 3 Дефинирајте мерки за ублажување

Откако ќе ги дефинирате приоритетните ризици, треба да креирате мерки што ќе ја спречат и ублажат нивната реализација во реалниот живот. Логиката на пристапот заснован на ризици е следна: онаму каде што има повисоки ризици треба да се преземат засилени и подетални мерки за управување и ублажување на тие ризици, дури и ако сте мала организација. Пристапите кон идентификуваните приоритетни ризици може да варираат и да ги вклучуваат следните мерки: Избегнување (запирање на ризичната активност); намалување (воведување некаква промена, така што ризикот е помалку веројатно да се случи); ублажување (активности за минимизирање на влијанието на ризикот доколку се случи); осигурување (преземање

мерки за да добиете компензација доколку се појави ризикот); прифаќање (свесна одлука дека ризикот не може да се ублажи, но дека сепак ќе продолжите, обично затоа што станува збор за активност којашто е исклучително важна за мисијата). Следејќи го еден од горенаведените примери, организацијата може да одлучи дека ќе престане да им нуди на членовите на локалната заедница да ги користат компјутерите и опремата (пристап на избегнување). Сепак, таа исто така може да одлучи дека се работи за суштински ресурс за локалната заедница, при што би можела да користи пристап за намалување и да ги ограничи начините и лицата на кои им е дозволено да ја користат опремата или пак да употреби пристап на ублажување преку изготвување правила за употреба на опремата.

Приоритет треба да се даде на сценаријата со поголем ризик и во тој случај мерките коишто ги презема НПО треба да бидат пошироки во однос на опсегот, степенот, зачестеноста и интензитетот. На пример, мерките за ублажување на повисоките ризици треба да вклучуваат повеќе нивоа на внатрешни проверки и контрола и може да изискуваат детални процедури коишто редовно ќе се следат. Спротивно на тоа, ниските ризици нема да бараат итни и интензивни мерки и на пример може да бидат покриени со информативни активности или материјали за персоналот на НПО.

Многу е важно мерките за спречување и ублажување што ќе ги креира и преземе вашата организација да бидат пропорционални на големината и капацитетот на вашата организација.

Ова ќе ја зајакне нивната ефикасност бидејќи организацијата ќе има капацитет и ресурси да ги спроведе идентификуваните мерки.

Во продолжение се дадени мерки за ублажување за нашиот пример:

ПРИМЕР

По идентификувањето на организациските ризици, „Раката што дава“ креираше мерки за ублажување како дел од организацискиот годишен план што беше усвоен од Собранието на организацијата.

РИЗИК 1

Може да биде обезбедена директна помош на лица поврзани со тероризам

Мерки за ублажување

1. Да ги обновиме и дополниме процедурите за да се обезбедиме јасна одговорност за персоналот да провери дали потенцијалните приматели на хуманитарна помош ги исполнуваат критериумите.
2. Да подготвиме листа за проверка за секој од критериумите што треба да ги пополни назначениот одговорен персонал (да вклучиме вкрстена проверка на имињата на потенцијалниот примател во однос на достапните листи за санкции).
3. Да воспоставиме дополнителен механизам за внатрешна контрола што ќе овозможи повеќе од еден вработен да се вклучи во овој процес (како што се: одобрување на формуларот; дополнителна вкрстена проверка на примерок од корисниците итн.).

4. Да воведеме писмена изјава во којашто примателот на помошта ќе изјави дека хуманитарната помош ќе се користи исклучиво за дефинирани цели и потреби и примателот ќе потврди дека не е вклучен во тероризам и финансирање тероризам. Изјавата треба да биде потпишана пред да се обезбеди помошта.
5. Да одржуваме редовни контакти со корисниците и членовите на заедницата за да осигура дека нивните потреби се задоволуваат преку институциите. Ова, исто така, ќе ги заштити корисниците од злоупотреба од незаконски групи.

РИЗИК 2

Просториите на организацијата може да бидат злоупотребени за логистичка поддршка на тероризмот

Мерки за ублажување

1. Да воведеме процедура за пријавување за користење на просториите и опремата во која барателот ќе ги опише активностите за коишто ќе ја користи оваа услуга и ќе обезбеди основни информации за организацијата/граѓанинот.
2. Во процесот на разгледување на формуларот за пријавување, да ги провериме дадените податоци користејќи достапни извори на информации.

3. Да воведеме писмена изјава во којашто примателот на помошта ќе изјави дека не е вклучен во тероризам и финансирање тероризам што треба да се потпише пред да се обезбеди можноста за користење на просториите.
4. Да бараме примерок од промотивните материјали што ќе се подготвуваат во просториите од страна на корисниците на услугите.

РИЗИК 3

*Угледот на
организацијата
во заедницата
може да биде
злоупотребен
за собирање
средства од трети
лица со лажно
претставување*

Мерки за ублажување

1. Да издаваме легитимации (картички за идентификација) со имиња за лицата што прибираат донации и со печат од организацијата кои тие ќе ги носат видливо на себе.
2. Да издаваме писмена согласност за лицата што прибираат донации тоа да го прават во име на организацијата.
3. Кога е можно, да ги организираме лицата што прибираат донации да одат во парови и по принцип на ротација со цел да се спречи несоодветно однесување.

4. На веб страницата на организацијата да објавиме информации за лицата што прибираат донации, вклучително и тоа дека користиме легитимации.
5. Да овозможиме и да ги поттикнеме донаторите да пријават во организацијата случаи на лажно претставување.

Како што е очигледно од примерот, мерките за заштита од злоупотреби ќе бидат различни од случај до случај и ќе зависат од карактеристиките на активностите на НПО. На следните страници ќе најдете насоки за главните теми коишто е важно да се земат предвид при креирањето на ваши сопствени мерки за спречување или ублажување.

ОПШТИ МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ИЛИ УБЛАЖУВАЊЕ

ДЕМОКРАТСКО ДОБРО УПРАВУВАЊЕ

Практиката на демократско и добро управување е важен предуслов за секој ризик со кој може да се соочи НПО. Структурата на управување и процесот на донесување одлуки треба да се дефинираат во статутарните документи на НПО и целосно да се имплементираат во пракса. Правата и обврските на сите тела за управување треба да се дефинираат во писмена форма: раководни, извршни и надзорни. Ограничувањето на дискреционото овластување за донесување одлуки (како што е јасна поделба на неизвршните и извршните овластувања) и поставување на систем за спречување на конфликт на инте-

реси ќе им овозможи на НПО да спречат какво било значително несоодветно однесување. Во пракса, дури и ако сте мала организација, основниот принцип за донесување одлуки во сите ваши клучни функции е дека најмалку две лица треба да бидат информирани и вклучени во донесувањето на одлуките за: проектите и активностите на организациите, ангажирањето на кадар, трансакциите (правни и финансиски) што ги врши организацијата итн.

Структурата на добро управување во вашата организација треба да осигури дека работата што ја вршите:

- а** | е во согласност со вашата мисија;
- б** | е во согласност со законите и не е криминална;
- в** | обезбедува сите членови и вработени да постапуваат со интегритет и без конфликт на интереси;
- г** | ја штити независноста од надворешни влијанија;

Бидејќи злоупотребите може да доаѓаат од самата организација, дефинираниот систем на управување на организацијата е најважната мерка за ублажување. Сите позиции во организацијата треба да се сметаат за одговорни за нивното законско однесување и организацијата треба да има воспоставени механизми со коишто може да обезбеди правна одговорност и усогласеност како што се: јасна одговорност за вработените да ја следат регулативата што е во нивниот делокруг на работа; внатрешно градење на капацитетите и споделување на знаење; внатрешна проверка на усогласеноста; следење на измените во законите и регулативата; консултации со НПО и/или професионалци со правна експертиза итн.

Овозможувањето независност на организацијата од надворешно влијание е исто така важен аспект на доброто управување и има значајна улога во спречување на злоупотреби за целите на финансирање тероризам и перење пари. Во овој поглед, од клучно значење е да ги познавате вашите членови, а особено членовите на телата на вашата организација кои имаат пристап до вашите ресурси и донесуваат одлуки за програмите. Ова не значи вие лично да ги познавате, туку да се погрижите дека не се дел од терористичка група или дека не се вклучени во криминална група. Ако член на вашата организација е политички изложена личност, погрижете се неговата политичка активност да не влијае врз одлучувањето на организацијата, вклучително и собирањето средства и користењето на ресурсите на организацијата.

Во текот на работата на вашата организација, неизбежно е да направите грешки во однос на управувањето со вашите финансиски средства, ненамерно прекршување на некоја законска обврска затоа што ви недостасувало знаење, партнерство со субјекти за кои се покажало дека не може да им се верува итн. Важно е вашиот систем на управување исто така да вклучува политики и процедури за тоа како организацијата ќе дејствува за да го реши проблемот, да преземе корективни мерки и да спречи идно несоодветно однесување.

Листа за проверка

☐	Дали вашата организација има јасна поделба помеѓу извршната и неизвршната функција на одлучување и дали има мерки за справување со конфликт на интереси?
☐	Дали вашата организација има најмалку две лица вклучени во процесот на донесување на клучните одлуки како што се програмите, проектите и активностите на организацијата и користењето на финансиските средства?
☐	Дали вашата организација презема чекори за да се осигура дека вашите проекти и активности се во согласност со мисијата?
☐	Дали организацијата презема чекори за заштита на својата независност и заштита од надворешно влијание?
☐	Дали вашата организација има последователни планови и процедури кога се идентификувани грешки и несоодветно однесување?

Твои забелешки:

ПРИНЦИПИ НА ПОЗНАВАЊЕ „ЗНАЈТЕ ГИ ВАШИТЕ“ И ПРЕТХОДНА ПРОВЕРКА

Јавноста и оние што донираат за НПО треба да имаат доверба дека донираните пари се користат за легитимни цели и дека стигнуваат до крајните корисници. Филантропската и доброволната природа на НПО води до широка мрежа на донатори, партнери и корисници со кои НПО имаат трансакции. Наједноставно кажано, финансирањето на тероризмот е поврзано со користење средства за терористички активности, а перењето пари е маскирање на парите кои се стекнати преку незаконски активности. Заради тоа, НПО треба да бидат разумно уверени за потеклото на финансиските средства што ги добиваат и за крајната употреба на финансиските средства, стоките и средствата што ги обезбедуваат на други.

За да ја заштитите вашата организација, треба да се практикува претходна проверка на оние поединци и организации на кои вашата НПО им дава пари, од кои добива пари или со кои тесно соработува. Кога вашата организација им дава пари и средства на партнери и корисници (особено големи суми на пари или во ситуации со висок ризик), погрижете се да се спроведе соодветна проверка. Ова значи дека НПО треба да провери дали нејзините средства или имот стигнуваат до нивните соодветни дестинации и се користат наменски.

Погрижете се мерките коишто ги преземате да бидат разумни

Контролните тела на организацијата треба да проценат што е разумно за вашата организација земајќи го предвид ризикот и природата на активноста.

Разумните мерки треба да бидат соодветни на големината на вашата организација, како и на обемот на активностите и **треба да можете да ги спроведете со постоечките ресурси.**

Меѓу другото, постоечките ресурси и литература³⁷ ги нагласуваат следните основни принципи на претходна проверка што треба да ги следат НПО:

■ **Идентификувајте** – знајте со кого работите (донатори, корисници и партнери);

■ **Проверете** – кога е разумно и кога ризиците се високи, проверете ги идентитетите користејќи достапни извори.

37 Видете: Управа за борба против перење пари (Барбадос, 2019 година), Насоки за борба против финансирање тероризам за добротворни и непрофитни организации [онлајн] и Комисија за добротворни организации за Англија и Велс (2011), Комплет алатки за усогласеност: Заштита на добротворните организации од нанесување штета Поглавје 2: Претходна проверка, мониторинг и проверка на крајната употреба на средствата за добротворни цели: резиме [онлајн].

Според своите знаења и можности, НПО треба да спроведат мерки за да се уверат дека е соодветно и легално да комуницираат со физички и правни лица, особено на ниво на трансакција и активност. НПО треба да ги знаат своите донатори, корисници и партнери. Слични барања и очекувања има и за другите сектори. На пример, банките треба да преземат разумни чекори за да ги запознаат своите клиенти.

ЗНАЈТЕ ГО ВАШИОТ ДОНАТОР

НПО најмногу се потпираат на поддршка од донатори. Со цел да ја заштитите вашата организација од ПП и ФТ, се очекува да го знаете, барем во широка смисла, изворот на парите што се даваат (грантови, спонзорства од одредена компанија, парични донации од поединци итн.). Ова не значи дека секоја донација треба да се доведува во прашање или дека треба да проверувате лични и други детали за секој поединечен донатор. Практиката треба да биде поврзана со вашата проценка на ризици и особено, кога на вашата НПО ѝ се обезбедуваат значителни суми, треба да преземете разумни чекори коишто се соодветни на идентификуваните ризици за да ги запознаете донаторите.³⁸

Следниве насоки, совети и примери ќе ви помогнат во тој процес:

38 Source: Anti-Money Laundering Authority (Barbados, 2019), *Combating Terrorist Financing Guideline for Charities and Non-Profit Organizations* [online]. Available from: <https://barbadosfii.gov.bb/wp-content/uploads/2020/06/Combating-Terrorist-Financing-Guideline-for-Charities-and-Non-Profit-Organizations-December-2019.pdf>

- Осигурете се дека е соодветно да се примат финансиски средства од тој конкретен донатор;
- Според вашите можности и сознанија, проверете го изворот на средствата;
- Погрижете се условите поврзани со донацијата да се соодветни и да можат да се прифатат.

Еве неколку ситуации и примери што се

предупредувачки сигнали дека треба да бидете претпазливи:

Некоја компанија сака да даде донација на вашата НПО за одреден проект. Таа неформално соопштува дека услов за примање на донацијата е услугите што се потребни за спроведување на проектните активности (кои треба да се финансираат од донацијата) да бидат набавени од одредена подружница. Освен судир на интереси и етички причини, ова може да биде и можност за даночно затајување или потенцијално перење пари. Во принцип одбивајте да прифаќате донации каде што донаторот ви посочува кои правни или физички лица треба да ги ангажирате, да склучите под-договор или да обезбедите подгрант. Ова не важи доколку донаторот ја условува донацијата во смисла на специфични карактеристики како што се давање повластен третман за

ангажирање лица од ранливи групи, склучување под-договор со компании со одредени еколошки стандарди, обезбедување подгрант или обезбедување донации за одредена специфична намена или доколку вие сте ги навеле примателите во вашиот предлог проект, итн.

Некоја организација сака да даде донација во име на донатор кој сака да остане анонимен. Понекогаш донаторите може да побараат да останат анонимни од различни причини (на пример, јавното обелодување и објавување на нивната донација може да влијае на јавното мислење или да се откријат информации поврзани со нивниот идентитет итн.). Меѓутоа, вообичаена пракса е донаторот да биде познат за примателот на донацијата (НПО), но не и за јавноста. Последователно, во овој случај вашата НПО треба да го провери угледот на организацијата којашто дејствува во име на донаторот и да ја испита можноста името на донаторот да биде познато за вашиот менаџмент, но не и за општата јавност. Во случај на јавно собирање парични донации преку употреба на кутии за донации и слични начини за собирање средства, поединечните донатори и донираниот износ не можат да се следат. Во овој случај НПО треба да го документира процесот. На крајот од процесот на собирање средства, формирајте комисија од 2-3 претставници од вашата организација која ќе го преброи износот, ќе напише извештај и ќе ги префрли парите на жиро-сметката на НПО со напомена дека средствата се од кутии за донации.

Некоја организација сака да даде донација. Помал дел од износот ќе биде за вашата НПО, а остатокот се бара да се префрли на организации во странство. Вашата НПО треба внимателно да ја анализира оваа ситуација бидејќи таа претставува предупредувачки сигнал за перење пари или прикривање на потеклото. Погрижете се да ги обезбедите сите детали и објаснување од потенцијалниот донатор. Размислете за тоа како оваа активност е поврзана и ќе биде од корист за вашата мисија.

Донации од земји со висок ризик и земји што се сметаат за даночен рај. Бидете особено внимателни ако одлучите да примите финансиски средства од субјекти од земји кои се формално идентификувани со висок ризик за терористички активности, како и од оние регистрирани во земјите што се сметаат за даночен рај (каде што е тешко да се утврди изворот и вистинскиот сопственик на компанијата). За да го ублажите овој ризик, можете да се повикате на Листата на ФАТФ на високоризични јурисдикции и јурисдикции под засилен мониторинг што е јавно достапна на

<<линк>>.

Поголеми износи на донации кои донаторот ги нуди во готовина. Иако паричните донации се вообичаени за настаните за прибирање финансиски средства во живо, бидете внимателни ако еден донатор ви пристапи директно и ви понуди поголема парична

донација во готовина. Кога одредувате што е голема донација, погледнете ги вообичаените практики во вашата земја во однос на плаќања во готово, т.е. кој износ за стока/услуга би се сметал за вообичаен да се плати во готово во вашата земја од страна на просечен човек/компанија?

**ПРИМЕР ЗА
ДОБРА ПРАКТИКА**

Поединец од земја со висок ризик сака да префрли донација на НПО во Северна Македонија. За проверка на трансакцијата, банката бара договор со донаторот за да се префрлат парите на жиро-сметката на НПО. Бидејќи НПО не добила донација од ова лице, директно стапува во контакт со донаторот, ја проверува целта на донацијата и потоа одлучува дека донацијата е прифатлива и потпишува договор.

Листа за проверка

Дали вашата организација врши претходна проверка за да се осигура дека ги познава своите донатори, особено за поголеми донации (повисоки од тоа што вообичаено го добивате и секако за износи над просечната плата во земјата)?

Дали одржувате документација за примените донации?

ЗНАЈТЕ ГО ВАШИОТ КОРИСНИК

НПО обезбедуваат разновидни услуги, хуманитарна помош, но и финансиски средства за организации и поединци. Креирањето мерки и практики за да го запознаете вашиот корисник ќе ѝ овозможи на вашата НПО да се погрижи дадената помош да стигне до корисникот за кој е наменета и да не биде злоупотребена на каков било начин.

НПО користат различни начини за да ги идентификуваат своите корисници и честопати се поврзани со нивните заедници и ги знаат потребите на нивните членови. Во процесот на избор на корисници, НПО имаат директен пристап до крајните корисници (на пример, граѓански организации кои директно обезбедуваат помош на ранливи лица, вклучително и финансиска помош) или индиректно ја дистрибуираат својата поддршка преку трети страни (на пример, фондација која обезбедува грантови за организацијата што доделува стипендии на ученици/ студенти со ограничени можности). Во двата случаи, НПО треба да го сведе ризикот од злоупотреба на минимум со тоа што ќе ги запознае своите корисници. Во првиот случај, мерките ќе бидат насочени директно кон крајните корисници (пример критериуми за избор, проверка и потврда доколку е потребно итн.), во вториот случај, фондацијата ќе се погрижи примателот на грантот да исполнува збир на правила и тоа ќе се провери (пример упатства за избор на корисници на стипендија, барање за листа на корисници, случајна проверка на идентитетот, осигурување дека се користат формални канали за финансиски трансакции итн.).

Принципот да го запознаете вашиот корисник можеби не е секогаш применлив. На пример, НПО што се занимава со создавање урбана градина со игралиште кое е достапно на јавен простор не е во позиција да ги избере своите корисници, ниту пак е логично да ги идентификува и да ги проверува идентитетите на неговите корисници.

Општо земено, НПО треба да ги земат предвид ризиците дека некои луѓе или организации можат да ја злоупотребат обезбедената поддршка со поднесување лажни барања, вклучително и креирање корисници коишто не постојат. НПО треба разумно да проверат дали нивните корисници се вистински и доколку се сомневаат дека нивната помош се користи за криминални активности, да пријават кај институционалните органи.

ПРИМЕР

Фондација обезбедува грантови за мала НПО. НПО раководи со социјално претпријатие коешто вработува и купува производи од голем број корисници. Проектот вклучува плаќање во готово, а НПО бара транс од грантот да се префрли на банкарска сметка којашто не е на име на примателот на грантот. Фондацијата ќе изврши теренска посета за мониторинг, ќе ја провери документацијата за корисниците на проектот (видете го делот „Знајте го вашиот корисник“) и ќе побара писмено објаснување зошто парите треба да се префрлат на сметка којашто не е во сопственост на НПО, по што ќе ја одбие опцијата.

Доколку не можете лесно да добиете информации за вашите корисници поради ограничените извори, големината на групите корисници итн., размислете за користење на самодед-

кларирање од страна на корисникот, односно корисникот да потврди дека поддршката којашто ја добива од вас нема да ја користи за финансирање активности поврзани со тероризам, коруптивно однесување или други криминални дејствија. Ако потпишувате договори со вашите корисници, можете да вклучите такви членови во самиот договор.

Кога се работи со корисници во други земји, предмет на посебно внимание и проверка на документацијата треба да бидат земјите со слаби режими за СПП/ СФТ. За таа цел, можете да ја користите листата на ФАТФ на високоризични јурисдикции и **јурисдикции под засилен мониторинг којашто е јавно достапна на интернет <<линк>>**.

Листа за проверка

Дали вашата организација проверува, онаму каде што е можно, дека не поддржува поединци и/ или организации поврзани со тероризам?

ЗНАЈТЕ ГО ВАШИОТ КОРИСНИК

Партнерствата се од суштинско значење за НПО особено во Северна Македонија. Тие овозможуваат пошироко социјално влијание на НПО и се особено важни за финансиската одржливост, овозможувајќи им на организациите да аплицираат за финансиски средства и заедничка реализација на програми.

Врз основа на проценката на ризиците, НПО треба да одлучат до кое ниво ќе се преземат чекори за претходна проверка на нивните партнери и мерките за превенција коишто ќе се спро-

ведат. Познавањето на вашиот партнер е особено важно ако се вклучени финансиски или материјални трансакции помеѓу вас и партнерот. Во продолжение се дадени неколку ситуации и примери:

НПО има намера да аплицира за грант и бара партнерска организација. До неа се обратиле неколку организации. Во процесот на селекција, НПО ги спроведува следните чекори за претходна проверка: го проверува идентитетот на организацијата користејќи јавно достапни извори (проверка на веб-страница, користење на пребарувачот на Централниот регистар); го проверува угледот на организациите (пребарување на интернет, барање информации од други НПО коишто претходно соработувале со организацијата итн.); директно комуницира со потенцијалните партнери оценувајќи ги нивниот капацитет и мотиви.

НПО соработува со помала организација од друга општина за којашто е утврден зголемен ризик од терористичка активност. Бидејќи НПО сака да го поддржи својот локален партнер, таа му дозволува да ги користи нејзините простории и опрема кога треба да работат во градот каде што е седиштето на НПО. Во овој случај, НПО треба да осигури дека партнерската организација и луѓето коишто ја претставуваат ги користат канцелариите исклучиво за легитимни активности на организацијата, а не за потенцијално криминални дејствија како што се екстремистичка пропаганда и слично.

Механизмите и мерките за превенција коишто НПО можат да ги спроведат во однос на нивните потенцијални и тековни партнери вклучуваат:

Осигурете се дека го познавате партнерот;

Проверете ја репутацијата на потенцијалните партнери;

Склучувајте партнерства со организации коишто вршат активности во согласност со нивната мисија;

Кога сте во партнерство коешто вклучува финансиски трансакции, потпишувајте формални договори со партнерите, коишто ги дефинираат улогите и одговорностите на двете страни, го регулираат користењето на средствата, следењето, трошењето и известувањето, мониторинг итн. Вклучете клаузули за СПП/ СФТ во договорите;

Осигурете се дека партнерите работат законски, ги подмируваат даночните обврски и да имаат добро финансиско управување. Во процесот на претходна проверка, користете листа за проверка на меѓународни и домашни санкции;

Одржувајте ги односите со партнерите охрабрувајќи ги да ги изразуваат сите причини за загриженост и дилеми коишто ги имаат.

На следните линкови ќе најдете информации во врска со меѓународната и домашната

листа на санкции кои што можете да ги користите во процесот на претходна проверка:

Меѓународна листа на санкции

Извор на информации за постапките за издавање уверенија за неосудуваност и информации од криминални досиеја од страна на судските органи

Постапка за издавање информации за прекршоци, казни и забрани од Централниот регистар

Листа за проверка

Дали вашата организација ја проверува веродостојноста и одговорноста на партнерите коишто ги вклучувате во заеднички проекти, застапување и други иницијативи?

ФИНАНСИСКО УПРАВУВАЊЕ

Доброто финансиско управување и сеопфатната внатрешна контрола е пристап којшто ќе ги спречи можностите за финансиска злоупотреба и несоодветно однесување. НПО треба ефикасно да ги користи средствата за исполнување на својата мисија и во согласност со целта на финансирањето. Процесот на подготовка на финансиски процедури во писмена форма треба да има за цел да ги минимизира сите ризици од злоупотреба на средствата. Дури и ако сте мала организација, треба да се потрудите да ги документирате основните процедури и стандарди за управување со финансиите во вашата организација. Во овој поглед, земете ги предвид следните елементи на системот за финансиско управување коишто ќе ви овозможат да ја заштитите вашата организација од потенцијална злоупотреба на ПП/ ФТ:

Внатрешна контрола којашто осигурува правилно користење на средствата. Погрижете се различните нивоа во организацијата да вршат периодична ревизија (најмалку еднаш годишно) на начинот на кој собираете средства и ги трошите ресурсите на организацијата. Побарајте од вашиот сметководител да направи двојна проверка на вашите документи и да осигури дека вашите внатрешни извештаи се усогласени со неговата сметководствена евиденција.

Финансиска документација којашто е јасна и лесно проверлива.

Евиденција за прием и реализација на средствата вклучувајќи ја и нивната намена.

Особено за поголемите организации, неколку нивоа на проверка и финансиска контрола: основа на трошоците, одобрување и реализација (проверка и одобрување на трошењето) – како што е наведено во делот за добро управување, проверете дали најмалку две лица во организацијата се вклучени во процесот на финансиски трансакции. За малите организации, добра практика е, на пример, едно лице да го пополнува налогот за плаќање, а овластеното лице да го прегледува и потпишува.

Сметководство и книговодство во согласност со законската обврска (во зависност од големината на организацијата).

Внатрешни и надворешни ревизии (во согласност со можностите на организацијата).

Минимална употреба на готовина.

Користење на формални финансиски трансфери и услуги.

Посебно внимание при работа со други земји. Следете ги упатствата за претходна проверка на донаторите, корисниците и партнерите и документирајте правилно.

Документирање на донациите (издавање потврда за примена донација по нејзиниот прием, договори со клаузули за СПП/ СФТ каде што е релевантно, листи на донатори итн.).

Дневна проверка на финансиските трансакции и идентификација на невообичаени трансакции.

Разумни претходни проверки.

За да дознаете повеќе за финансиското планирање и даноците во секторот на НПО, користете ги насоките на Конект коишто можете да ги најдете на овие **линкови** на **македонски** и на **албански** јазик.

Листа за проверка

Дали вашата организација води детална евиденција за сите приходи и расходи на организацијата и осигурува дека се во согласност со работата на организацијата?

Дали вашата организација редовно ги објавува годишната програма и финансиските извештаи на начин којшто е јасен и обезбедува доволно детали за информирање на јавноста?

Дали вашата организација има политики и процедури за внатрешна финансиска контрола за да се осигури транспарентност и отчетност?

УПРАВУВАЊЕ СО ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ

При вработување или ангажирање на персонал (вклучувајќи и волонтери), НПО треба да врши основни претходни проверки, т.е. проверки на минатите активности. Работењето со доверливи луѓе е од примарно значење за да се заштити организацијата од потенцијална злоупотреба. Добрите практики за управување со човечките ресурси обезбедуваат соодветна заштита, но треба да се земат предвид факторите на ризик во Проценката на ризици од ФТ за НПО (инфилтрација на експонент на радикална идеологија).

ПРИМЕР ЗА ПРЕДУПРЕДУВАЧКИ СИГНАЛ

Соработник бара услуга од мала НПО. Познат странски државјанин кој живее во градот треба да обезбеди правен статус за дозвола за престој на неговата сопруга. Од НПО се бара да потпише договор за волонтерство со којшто ќе се реши ситуацијата. НПО одбива, бидејќи во пракса нема да дојде до вистинско волонтерство што претставува прекршување на законот. Понатаму, волонтерите на НПО имаат ограничено право да дејствуваат во име на организацијата.

Иако е нереално да се очекува НПО да спроведуваат детални проверки на минатите активности, некои од мерките за ублажување коишто можете да ги спроведете вклучуваат:

Проверки на минатите ангажмани на потенцијалниот персонал или волонтери (проверка на препораки, претходни вработени итн.);

Проверка на меѓународните и домашните листи на санкции;

Создавање механизам преку којшто персоналот ќе може да пријавува или да изразува загриженост;

Користење писмени обрасци/ изјави за ангажирани лица, вработени и волонтери со кои ќе изјават дека не се вклучени во тероризам и финансирање тероризам;

Градење култура на интегритет, развој или учество во постоечки кодекси на однесување.

За да научите повеќе за организирање на волонтерска работа во НПО, користете ги насоките на Конект коишто можете да ги најдете на овие **линкови** на **македонски** и **албански** јазик.

Твои забелешки:

ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

Транспарентноста и отчетноста се важни столбови на граѓанското општество. Јавно достапните информации за НПО имаат повеќекратни придобивки и градат доверба во НПО кај нивните основачи, корисници, донатори и заедници.

Имајќи го предвид СПП/ СФТ, еден од факторите на ризик утврден во Проценката на ризици од ФТ за НПО е кога НПО не даваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин којшто институциите може да го проверат. Имајте предвид дека јавните извори како што се веб-страниците на НПО, платформите за социјални медиуми, се важен извор којшто е од суштинско значење за работата на сите институции коишто го сочинуваат системот за заштита од ФТ/ СПП, затоа погрижете се НПО да ја одржува својата транспарентност и отчетност.

За да бидете усогласени со законската обврска и добрата практика, проверете дали следново е јавно достапно:

Годишни финансиски извештаи. Погрижете се вашите извештаи да даваат лесно разбирливи и сеопфатни информации за вашите извори на финансирање, како и за целта и користењето на средствата на организацијата;

Годишни наративни извештаи;

- Точни информации за членовите на вашите раководни, управни тела и вработени (имиња, презимиња и биографии);
- Статутарни документи;
- Информации поврзани со визијата, мисијата, целите и тековните активности;
- Листи на донатори и извори на финансирање (во некои случаи кога е одобрено од донаторот);
- Информации за директен контакт.

Покрај тоа, во однос на СПП/ СФТ, НПО може да одлучи да објави информации (на пример на веб-страницата) дека спроведува претходна проверка на донаторите, корисниците и партнерите. Ова исто така делува како превентивен механизам којшто ги демотивира оние коишто сакаат да ја злоупотребаат организацијата.

За да дознаете за обврските за транспарентност и отчетност за НПО, користете ги насоките на Конект коишто можете да ги најдете на овие [линкови](#) на **македонски** и на **албански** јазик.

Листа за проверка

Дали вашата организација редовно ги објавува годишните наративни и финансиски извештаи, како и други релевантни информации на начин којшто е јасен и обезбедува доволно детали за информирање на јавноста?

САМОРЕГУЛАЦИЈА

Саморегулацијата е ефикасен начин за НПО да утврдат високи стандарди на „мека“ регулатива и да се стремат кон најдобри практики. Механизмите за саморегулација во Северна Македонија стануваат се попопуларни во секторот на НПО. Препорачливо е да се приклучите на иницијатива како што е Кодексот за граѓанските организации, саморегулацијата за организациите кои обезбедуваат услуги, „Ознака за доверба“, итн.

„Ознака за доверба“ е механизам за саморегулација чијашто цел е да го олесни пристапот на граѓаните и компаниите до сигурни организации на коишто тие можат да ги доверат своите донации. Негова цел е долгорочно зајакнување на довербата помеѓу граѓанските организации (ГО) и локалните донатори. За целите на СПП/ СФТ, „Ознаката за доверба“ беше надградена со критериуми во согласност со стандардите на ФАТФ. Методологијата беше развиена од страна на Европскиот центар за непрофитно право – ЕЦНП и Конект со разгледување на слични модели во низа земји и со локализирање на механизмот во контекст на Северна Македонија. За да добијат „Ознака за доверба“, ГО треба да се придржуваат до одредени утврдени принципи и критериуми поврзани со следниве области:

- Мисија и вредности;
- Демократско и добро владеење;
- Финансиско управување;

- Транспарентност и отчетност;
- Комуникација и застапување;
- Прибирање средства;
- Човечки ресурси.

За да добијат „Ознака за доверба“, како прв чекор, граѓанските организации спроведуваат самооценување. Потоа, Одборот на „Ознаката за доверба“ ја проверува обезбедената придружна документација и организира дополнителни состаноци со ГО. На крајот од овој процес, Одборот, којшто е составен од експерти од повеќе области, одредува дали ГО ќе добие Ознака за доверба.

ЧЕКОР 4 | Осигурете доследна примена

Откако ќе ги утврдите мерките за ублажување врз основа на проценетите ризици и ќе ги интегрирате соодветно во статутите, политиките и процедурите на организацијата, важно е постојано да ги спроведувате преку програмите и структурите на организацијата. Информирајте ги одговорните лица, управувачките тела и персоналот на организацијата за идентификуваните ризици и обезбедете им поддршка во спроведувањето на мерките.

Како дел од спроведувањето на мерките за ублажување, важно е вашата организација да ги утврди процедурите во случаи кога ќе забележи некаква сомнителна активност поврзана со нејзината работа. На пример, обидете се да размислите во вашите политики за следниве прашања: Што треба да направи член на персоналот ако се сомнева дека друг член на персоналот или корисник ги злоупотребува средствата на организацијата како што се ПП или ФТ? Што ако член на Собранието е загрижен во врска со некој нов член за кој се сомнева дека е поврзан/а со екстремистички групи? Какви чекори треба да преземе финансискиот менаџер, доколку се сомнева во потеклото на донацијата од одреден донатор?

Листа за проверка

Дали вашата организација има воспоставено политики за да осигури спроведување на мерките за ублажување, вклучително и кога постои сомнеж за сомнителна активност?

Твои забелешки:

ЧЕКОР 5

Вршете периодични прегледи и прилагодувајте

Конечно, како и со секој стратешки процес и процес на планирање, погрижете се вашата организација од време на време да ги прегледува проценетите ризици и ефективност на мерките за ублажување. Ова може да се прави на секои две години каде што вашиот главен тим ќе ги прегледува сите промени во целокупниот контекст на земјата (ниво на ризик од тероризам, нивоа на корупција и криминал итн.), промени во програмите и фокусот на организацијата, типовите корисници итн. Проверете дали истите ризици се сè уште приоритет за организацијата и ако не се, соодветно прилагодете ја проценката на ризикот. Прегледајте ја ефективност на мерките за ублажување и прилагодете ги политиките и процедурите по потреба.

Твои забелешки:

VI. АНЕКСИ

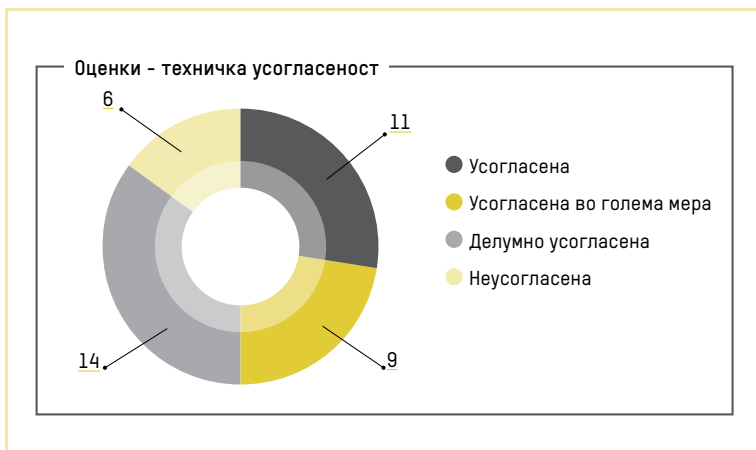
АНЕКС 1

ПРОЦЕС НА ЗАЕМНА ЕВАЛУАЦИЈА

Во 2014 година, ФАТФ вовеле нова методологија за оценување којашто вклучува компонента за ефективност со којашто се разгледува спроведувањето на стандардите надвор од само техничко усогласување (само закони и регулативи). Покрај проверката дали законите и регулативите ги исполнуваат стандардите на ФАТФ, евалуаторите се фокусираат на влијанието на какви било постоечки мерки за СПП/ СФТ, прашувајќи дали тие се навистина ефективни на терен. Обемот на оценувањето вклучува две меѓусебно поврзани компоненти:

Компонентата за техничка усогласеност ќе процени дали потребните закони, регулативи или други потребни мерки се во сила, и дали е воспоставена институционалната рамка за поддршка на СПП/ СФТ.

Компонентата за ефективност ќе процени дали функционираат системите за СПП/ СФТ и степенот до којшто земјата го постигнува утврдениот пакет резултати. Ефективноста се одредува врз основа на 11-те директни резултати (ДР) за проверка на ефективноста. Постојат 11 ДР коишто можат да се оценат со ниско ниво, средно ниво, значително ниво и високо ниво на ефективност. Директниот резултат којшто се однесува на НПО е ДР 10, за мерки за превенција и финансиски санкции поврзани со ФТ.

Извор: веб-страница на ФАТФ

Целиот процес на оценување обично трае повеќе од една година и се состои од неколку чекори, коишто грубо може да се поделат во три фази:

1

Подготовки за посетата на оценувачот во земјата (посета на лице место), при што се формира тим за оценување, се споделуваат подготвителни материјали и започнува проверката на техничката усогласеност на законите и регулативите (десктоп истражување);

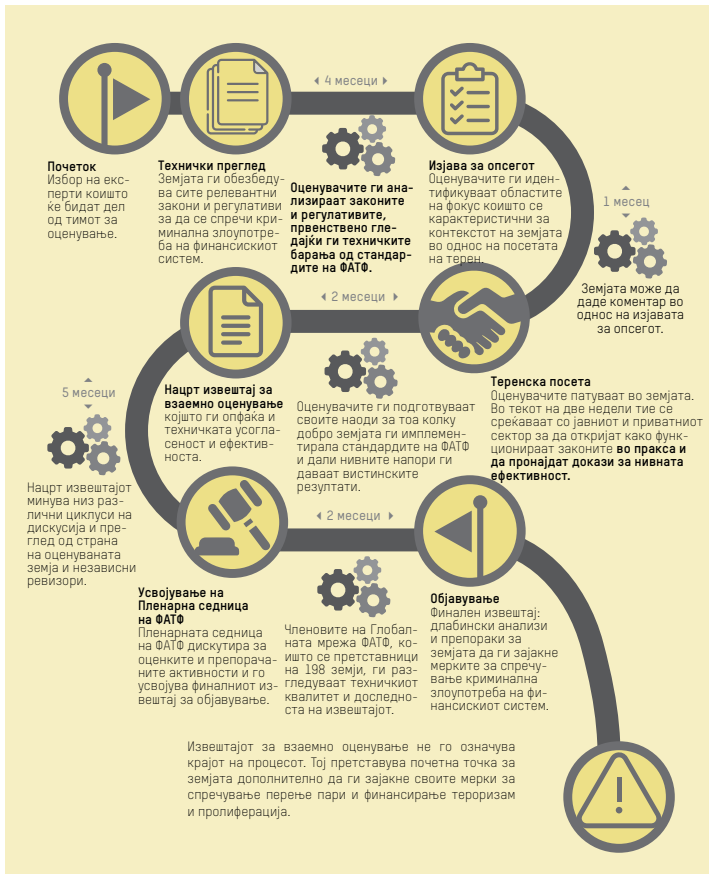
2

Посета на лице место на тимот на оценувачот во земјата за време на којашто оценувачите се среќаваат и дискутираат за ефективноста на системот за СПП/ СФТ со владини претставници, институции и претставници од различни сектори, вклучително и НПО;

3

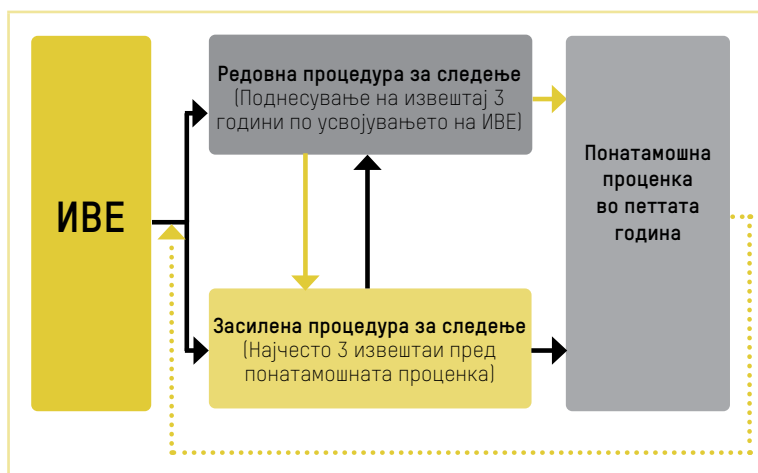
Период по посетата на лице место, за време на којшто оценувачите подготвуваат извештај за взаемна евалуација (IBE – Mutual Evaluation Report [MER]), дискутираат и ги унапредуваат влезните информации и коментарите од земјата и Секретаријатот за ФАТФ. На крајот, извештајот се усвојува и се објавува.

Извештај за взаемна евалуација (IBE)

Извор: веб-страница на ФАТФ

По усвојувањето и објавувањето на ИВЕ, земјата може да биде ставена во редовна или засилена процедура за следење, во зависност од нејзината вкупна оцена и усогласеноста со стандардите на ФАТФ. ФАТФ и регионалните тела во стилот на ФАТФ донесуваат извештаи за следење каде може да се следи напредокот на секоја земја, вклучително и стандардите за НПО. Процедурата за следење е наменета за континуирано поттикнување и оценување на напредокот којшто земјата го постигнува во спроведувањето на стандардите за СПП/ СФТ. Како резултат на тоа, циклусот на оценување во пракса никогаш не запира.³⁹

Извор: веб-страница на ФАТФ

Што се однесува до доверливоста на процесот, обично, сите документи, коментари и информации произведени во текот на процесот на оценување, освен објавениот извештај, се трети-

раат како доверливи. Ова прави да биде многу тешко, ако не и невозможно, трети страни (како што е секторот на НПО) да имаат формален и значаен придонес во процесот.

Во текот на процесот, Секретаријатот за ФАТФ/ Регионалните тела во стилот на ФАТФ имаат истакната улога:

- Даваат поддршка за тимот за оценување и оценуваната земја;
- Се фокусираат на квалитетот и доследноста;
- Обезбедуваат усогласеност со процесот и процедурите;
- Им помагаат на оценувачите и на оценуваната земја при толкувањето на стандардите, методологијата и процесот во согласност со претходните пленарни одлуки;
- Осигуруваат дека оценувачите и оценуваните земји имаат пристап до релевантната документација; Проектот го води процесот и другите задачи како што е наведено во овие процедури.

Со оглед на сеопфатната улога на Секретаријатот и доверливоста на целиот процес, точка за соработка во текот на процесот за граѓанското општество треба да биде Секретаријатот на ФАТФ/ Регионалните тела во стилот на ФАТФ.⁴⁰

40 Повеќе информации за процесот на следење и улогата на ФАТФ/Регионалните тела во стилот на ФАТФ во оваа публикација: <https://ecnl.org/publications/how-can-civil-society-effectively-engage-counter-terrorism-processes>

АНЕКС 2

АНГАЖМАН НА ФАТФ СО СЕКТОРОТ НА НПО

ФАТФ обезбедува повеќекратни насоки за пристапот и ангажманот со секторот на НПО. На пример:

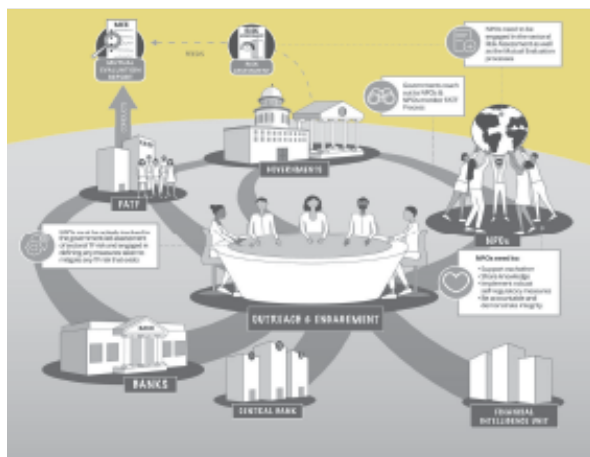
Земјите се оценуваат врз основа на тоа дали и како можат да допрат до и да ги консултираат приватните засегнати страни во политиките, законите и оценките на ризикот (Препорака 1 на ФАТФ и Директен резултат 1);

Земјите треба да соработуваат со НПО за да ги подготват и да ги унапредат најдобрите практики за справување со ризикот и ранливоста од финансирање тероризам и на тој начин да се заштитат од злоупотреба за цели на финансирање тероризам (Методологија на ФАТФ, Препорака 8.2(в)); Партиципативниот пристап кон оценките на ризикот е најдобра практика (Упатство за проценка на ризикот од финансирање тероризам на ФАТФ, стр. 68);

ФАТФ одамна ја препозна виталната важност на НПО во обезбедувањето клучни добротворни услуги ширум светот, како и тешкотиите при обезбедувањето на таа помош на оние на коишто им е потребна. ФАТФ ги охрабрува земјите да работат со релевантните НПО за да осигурат дека многу потребната помош на транспарентен начин стигнува до наменетите приматели. (Изјава на ФАТФ 2020 за секторот на НПО и Ковид 19);

Се охрабрува и одржлив ангажман и комуникација со секторот на НПО во рамките на Документот со најдобри практики на ФАТФ за борба против злоупотребата на непрофитните организации (Препорака 8).⁴¹

Вклученоста на НПО секторот треба да биде постојана активност и да се заснова на различни нивоа на вклученост, од свесност и образование, до долгорочен дијалог и соработка.

Извор: веб-страница на Глобалната коалиција на НПО

41 За повеќе информации одете на: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>

Подигнување на свеста за прашања поврзани со СФТ за секторот на НПО

Како дел од пошироките напори за ублажување на ризиците од финансирање тероризам, подигнувањето на свеста и обезбедувањето точни информации за секторот на НПО претставува клучен прв чекор. Ова вклучува објавување информации, совети, извори, како и типологии на потенцијална злоупотреба за ФТ и како да се препознаат. Тоа подразбира и организирање заеднички состаноци, дискусии и дијалог за запознавање со перцепциите и загриженостите на НПО и за нивно директно информирање за прашањата. Земјите можат да објавуваат материјали и информации за подигнување на свеста на интернет за да обезбедат лесен пристап и да отворат директни линии на комуникација за одредени причини за загриженост и прашања.

Развивање и обезбедување едукативни материјали за секторот на НПО

Неколку земји имаат развиено и објавено едукативни материјали и насоки, во консултација со НПО, на различни теми коишто му помагаат на секторот на НПО да ги разбере и да ги ублажи сопствените ризици. Темите може да вклучуваат препораки за најдобри практики за ублажување на ризикот, насоки за добро владеење и финансиско управување, заштита од измами и злоупотреба, споделување практични примери, а исто така може да вклучат и развој на онлајн пакет алатки за НПО. Многу такви постојат во секторот на НПО како на пример, саморегулација, кодекси на однесување и слично. Поради тоа,

комуникацијата со НПО и интересирањето за постоечките механизми за саморегулација, интерните стандарди и кодекси на однесување може да помогне во напорите за креирање насоки и едукативни материјали.

Ангажирање во одржлива комуникација и дијалог (со повеќе засегнати страни) со НПО секторот

Одржливиот дијалог е најдобриот начин да се разберат различните прашања поврзани со ублажувањето на ризикот (безбедност, развој, хуманитарни принципи, финансиски интегритет, регулатива) и за ефективно ангажирање со секторот за конкретни аспекти. Од клучно значење се земјите, особено регулаторните органи, да играат доследна и ангажирана улога на форумите со повеќе засегнати страни за да се осигури дека дијалогот е континуиран и институционализиран, како и дека резултатите се одржливи. Треба да се направат напори за да се идентификуваат и ангажираат помали НПО коишто може да се соочат со предизвици или да бараат различни одговори или поддршка. За да се осигури дека дијалогот ќе се преточи во пракса, мора да има посветени ресурси и поддршка за градење на капацитетите на владата, НПО и приватниот сектор за решавање на утврдените прашања.

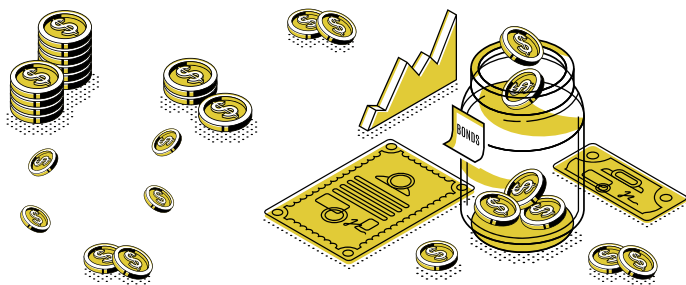
Примери за добри практики:⁴²

Во Киргистан и Косово се воспоставени добри работни односи меѓу претставниците на НПО и владините претставници, а се одвива и постојан дијалог и ангажман за прашањата поврзани со СПП/ СФТ.

Холандија: Формализиран процес на тркалезна маса којшто ги опфаќа Министерството за финансии, Министерството за правда и безбедност и Министерството за надворешни работи, Управата за финансиско разузнавање, НПО – чадор/членски организации, како и поединечни организации, регулаторот за собирање средства на НПО, Банкарската асоцијација и меѓународните банки заради разговарање за прашања поврзани со пристапот до финансии со кои се соочуваат НПО како резултат на прописите за СПП/ СФТ. Оваа тркалезна маса ја свикува и води Министерството за финансии заедно со една НПО којашто е запознаена со регулативите за СПП/ СФТ и пошироката рамка за СФТ. Утврден е спогодбен документ којшто е составен од НПО, Холандската банкарска асоцијација и вклучените министерства, во кој се наведени образложението за тркалезната маса, одговорноста на секој од чинителите да придонесе кон дијалогот и целите на дијалогот. Овој тип на модалитет е услов за легитимноста и одржливоста на дијалогот меѓу повеќе чинители, бидејќи агендата е водена од грижите и практиките на НПО, СПП/ СФТ и анализите на политиките поврзани

42 Примерите се засноваат на интерен материјал развиен од ЕЦНЛ и од Глобалната коалиција на НПО за ФАТФ.

со санкциите на НПО и владините агенции, како и политиките и практиките на банките во однос на нивната преходна проверка на клиентите. Исходите од состаноците на тркалезната маса циркулираат меѓу сите учесници, но досега не се објавени. Министерствата, НПО и Холандската банкарска асоцијација предвидуваат низа процеси на дијалог со помали чинители коишто ќе решаваат прашања коишто се специфични за подгрупите на НПО, заедно со сеопфатен дијалог којшто се одржува еднаш или двапати годишно. Дополнителната дискусија се однесува на можноста тркалезната маса да биде отворена за јавноста преку одредена платформа/ веб-страница. Од дискусиите на тркалезната маса произлегле повеќе студии за избегнување на ризикот спроведени од НПО, како и една студија за избегнување на ризикот на НПО од перспектива на бизнис и човекови права, спроведена од правен факултет во координација со банка, НПО и адвокатска фирма, којашто е наменета за пошироката банкарска публика. Тркалезната маса доведе до одредени опипливи решенија за справување со прашањето поврзано со избегнување на ризикот од НПО, како што е портал за олеснување на прифаќањето на НПО од страна на банките.

АНЕКС 3

АНГАЖМАН ВО ПРОЦЕСОТ НА ПРОЦЕНКА НА РИЗИКОТ: ПРИМЕРИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ:⁴³

Обединето Кралство: Националната проценка на ризикот од 2020 година обезбеди можност за опширни консултации со НПО, вклучувајќи и одреден придонес од НПО, а го оцени и ризикот од злоупотреба на непрофитните организации за финансирање тероризам како „низок“. Таа, исто така, ги идентификуваше и прашањето и влијанието на избегнувањето на ризик од страна на банките во однос на добротворните организации.⁴⁴

Тунис: Државните институции (вклучувајќи ги и УФР, Генералниот директорат на здруженија и политички партии при Претседателството на Владата, Антитерористичката комисија) и локалните НПО ефективно соработуваа за ажурирање на Проценката на ризикот на секторот користејќи методологија обезбедена од членка на Глобалната коалиција. Соработката и завршената работа при имплементација на П.8 на начин којшто ги штити слободите на граѓанското општество целокупно главно беа добро оценети, што доведе до тоа Тунис да биде оценет како Усогласен со П.8 во

43 Примерите се засноваат на интерен материјал развиен од ЕЦНЛ и од Глобалната коалиција на НПО за ФАТФ.

44 Види повеќе тука: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/945411/NRA_2020_v1.2_FOR_PUBLICATION.pdf

2019 година - една од шесте земји на глобално ниво којашто добила таква оценка. Исто толку важно, сега постои вистинско партнерство меѓу владата и граѓанското општество за прашања поврзани со можните ризици за ФТ во секторот на НПО и мерките коишто треба да се спроведат за да се ублажат овие ризици. ФАТФ, исто така, го отстрани Тунис од листата на „високоризични јурисдикции и јурисдикции под засилен мониторинг“.

Во Северна Македонија, владата и секторот на НПО спроведоа заедничка проценка на ризикот, а потоа продолжија со постојан дијалог за развој на мерки за ублажување, за прашања поврзани со финансиско исклучување заедно со банкарскиот сектор и за понатамошни комплементарни активности за доближување до оние организации коишто се изложени на ризик од злоупотреба. Засегнатите страни се согласија дека кога мерките се развиваат во рамки на партнерство, нивната ефикасност се зголемува. На пример, институциите, банките и НПО заеднички работат на ревидирање на индикаторите за известување за сомнителни трансакции во секторот на НПО. Се очекува овој процес да овозможи збир на индикатори коишто полесно ќе се имплементираат во практика и ќе го спречат избегнувањето на ризик поврзано со секторот на НПО.

Нигерија: Нигерија објави **Национална проценка на ризик** за ФТ и ПП (завршена во 2016 година), којашто ги идентификуваше назначените нефинансиски бизниси и институции (ННБИ), во кои како подгрупа спаѓаат и НПО, како еден од секторите коишто се најранливи на ПП/ ФТ. Непрофитната организација Spaces for Change, членка на Глобалната ко-

алиција на НПО, ја доведе во **прашање** (2019) оваа проценка на ризикот за непрофитниот сектор, при што, меѓу другото, ја оспори официјалната класификација на НПО како дел од назначените нефинансиски бизниси и институции (ННБИ) и ги издвои нијансите помеѓу ранливоста и заканата. Извештајот доведе до зголемен и конструктивен ангажман со УФР (SCUML–Специјална контролна единица против перење пари) и други владини чинители и чинители од секторот на НПО, вклучително и Меѓувладината акциона група против перење пари во Западна Африка (GIABA) како регионално тело во стилот на ФАТФ за Западна Африка.⁴⁵

Германија: Како подготовка за проценката на земјата, една германска непрофитна мрежа спроведе истражување во рамките на секторот на НПО во 2019 година за да открие како тие го проценуваат ризикот од финансирање тероризам и какви мерки преземаат за да го минимизираат. Извештајот ги анализираше резултатите, актуелната правна рамка и саморегулаторните мерки на НПО и даде препораки за подигање на свеста на НПО за ова прашање. Исто така, послужи и како катализатор за понатамошен ангажман меѓу сите чинители. Владата ги вклучи наодите и препораките од извештајот за НПО во нивната официјална проценка на ризикот во 2020 година.⁴⁶

45 Види повеќе тука: <https://spacesforchange.org/unpacking-the-official-construction-of-risks-and-vulnerabilities-for-the-third-sector-in-nigeria/>

46 Види повеќе тука: <https://ecnl.org/news/how-can-civil-society-meaningfully-contribute-discussions-preventing-terrorist-financing-npo>

VII.

РЕФЕРЕНЦИ

Упатство за вршење на проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам. **Достапно на:** <https://caipo.gov.bb>

APG, регионални тела во стилот на ФАТФ (FSRBS) [онлајн]. **Достапно на:** <http://www.apgml.org>

Здружение Конект (2021), Информации за ГО за регистрирање вистински сопственик [онлајн]. **Достапно на:** <http://konekt.org.mk>

Здружение Конект, Публикации [онлајн]. **Достапно на:** <http://konekt.org.mk>

Централен регистар на Северна Македонија (2020), Опис на постапката, предуслови и услови за користење [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.crm.com.mk>

Централен регистар на Северна Македонија, *Информација за постоење на прекршочна судска одлука во Регистарот на физички и правни лица на кои им е изречена санкција забрана на вршење професија, дејност или должност и привремена забрана за вршење одделна дејност* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.crm.com.mk>

Комисија за добротворни организации на Англија и Велс (2010), *Упатство за добротворни организации и управување со ризик (CC26)* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.gov.uk>

Комисија за добротворни организации на Англија и Велс (2011), *Алатки за усогласеност: Заштита на добротворните организации од нанесување штети Поглавје 2: Претходна проверка, следење и потврдување на крајната употреба на добротворните фондови: резиме* [онлајн]. **Достапно на:** <https://assets.publishing.service.gov.uk>

Комисија за добротворни организации на Англија и Велс (2016), *Алатки за усогласеност: Заштита на добротворните организации од нанесување штети Поглавје 2: Претходна проверка, следење и потврдување на крајната употреба на добротворните фондови* [онлајн]. **Достапно на:** <https://assets.publishing.service.gov.uk>

Совет на Европа, Moneyval [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.coe.int>

Судски портал на Северна Македонија [онлајн]. **Достапно на:** <http://sud.mk>

- ЕЦНЛ (2016), Низа успеси во менувањето на глобалните политики за борба против тероризмот коишто влијаат на граѓанскиот простор [онлајн]. **Достапно на:** <https://ecnl.org>
- ЕЦНЛ (2017), ЕЦНЛ и партнерите од глобалната коалиција на НПО понудија места на приватниот консултативен форум на ФАТФ [онлајн]. **Достапно на:** <https://ecnl.org>
- ЕЦНЛ (2018), Како може граѓанското општество ефективно да се вклучи во процесите за борба против тероризмот? [онлајн]. **Достапно на:** <https://ecnl.org>
- ЕЦНЛ (2020), Како може граѓанското општество значајно да придонесе во дискусиите за спречување финансирање тероризам во секторот на НПО: Пример од Германија [онлајн]. **Достапно на:** <https://ecnl.org>
- ЕЦНЛ (2021), Влијанието на мерките за спречување перење пари и спречување финансирање тероризам врз непрофитните организации во регионот на Источното партнерство [онлајн]. **Достапно на:** <https://ecnl.org>
- Eur-Lex (2012), *Повелба за основните права на Европската унија* [онлајн]. **Достапно на:** <https://eur-lex.europa.eu>
- Европска комисија, *Спречување перење пари и спречување финансирање тероризам* [онлајн]. **Достапно на:** <https://ec.europa.eu>
- ФАТФ (2012-2021), *Меѓународни стандарди за спречување перење пари и финансирање тероризам и пролиферација* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2013), *Методологија за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за СПП/ СФТ* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2014), *Ризик од терористичка злоупотреба во непрофитни организации* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2015), *Најдобри практики за борба против злоупотреба на непрофитни организации (Препорака 8)* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2019), *Упатство за проценка на ризик од финансирање тероризам* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2021), *Методологија на ФАТФ за проценка на усогласеноста со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за СПП/ СФТ* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>

- ФАТФ (2020), *Консолидирани процеси и постапки за взаемни оценувања и понатамошно постапување „Универзални постапки“* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ (2021), *Меѓународни стандарди за спречување перење пари и финансирање тероризам и пролиферација* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ, Поимник од препораките на ФАТФ [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ, Перење пари [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ, Взаемни оценувања [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- ФАТФ, Препораки [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.fatf-gafi.org>
- УФР на Северна Македонија, Листи на рестриктивни мерки [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- УФР на Северна Македонија (2018), Инструкции за начинот на идентификување на вистинскиот сопственик [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- УФР на Северна Македонија (2022), Закон за спречување перење пари и финансирање тероризам, Службен весник на Република Северна Македонија бр. 317/220; 275/19; 120/18; 151/22 [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- УФР на Северна Македонија (2021), *Извештај за спроведена проценка на ризик од финансирање тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија* [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- УФР на Северна Македонија, Најчесто поставувани прашања [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- Влада на Северна Македонија (2020), *Изложеност на непрофитниот сектор на финансирање тероризам* [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>
- Министерство за финансии на ОК (2020), Национална проценка на ризикот од перење пари и финансирање тероризам 2020 година [он-лајн]. **Достапно на:** <https://assets.publishing.service.gov.uk>
- Закон за спречување перење пари и финансирање тероризам, Службен весник на Република Северна Македонија бр. 317/220; 275/19; 120/18

Министерство за финансии на Северна Македонија (2005), Брошура на Дирекцијата за спречување перење пари [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>

Министерство за финансии на Северна Македонија (2010), *Прирачник за спроведување мерки и дејствија за спречување перење пари и финансирање тероризам од страна на субјектите* [онлајн]. **Достапно на:** <https://ufr.gov.mk>

Spaces for change (2019), Објаснување на официјалната конструкција на ризици и ранливости за третиот сектор во Нигерија [онлајн]. **Достапно на:** <https://spacesforchange.org>

UNODC, *Серија на универзитетски модули за борба против тероризмот, Модул 4 Одговори на кривичната правда на тероризмот* [онлајн]. **Достапно на:** <https://www.unodc.org>

